

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**JEDNOTNÁ EVROPSKÁ MĚNA, REALIZACE HOSPODÁŘSKÉ
A MĚNOVÉ UNIE V EU**

Lenka Rollová

Plzeň, 2014

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

JEDNOTNÁ EVROPSKÁ MĚNA, REALIZACE

HOSPODÁŘSKÉ A MĚNOVÉ UNIE V EU

Jméno a příjmení: Lenka Rollová
Osobní číslo: R08M0276P
Studijní program: M6805 Právo a právní věda
Studijní obor: Právo
Název tématu: Jednotná evropská měna, realizace hospodářské a měnové unie v EU
Zadávací katedra: Katedra finančního práva a národního hospodářství

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, leden 2014

.....

vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí diplomové práce paní Ing. Mgr. Daně Bárkové, Ph.D. za pomoc v podobě cenných rad a připomínek. Mé poděkování patří také rodičům a příteli Radkovi, za jejich nemalou podporu během celého studia.

Obsah:

1. Úvod	1
2. Vývoj evropské měnové integrace	3
2.1 Evropské společenství uhlí a oceli	4
2.2 Evropské společenství pro atomovou energii a Evropské hospodářské společenství	7
2.3 Wernerův plán	10
2.4 Evropský měnový systém.....	12
2.5 Maastrichtská smlouva	16
2.6 Tři etapy budování měnové unie	19
3. Konvergenční kritéria pro vstup do eurozóny	21
3.1 Kritérium cenové stability	23
3.2 Kritérium stavu veřejných financí.....	26
3.3 Kritérium stability měnového kurzu.....	29
3.4 Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb	30
3.5 Aplikační praxe maastrichtských kritérií	31
4. Přípravy České republiky pro přijetí eura	33
4.1 Konvergenční program České republiky.....	33
4.1.1 Fiskální politika.....	34
4.1.2 Měnová politika.....	37
4.1.3 Strukturální politika.....	37
4.1.4 Ústavní zákon o rozpočtové odpovědnosti.....	39
4.1.5 Zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti.....	39
4.2 Národní plán zavedení eura	40
4.2.1 Institucionální zabezpečení zavedení eura v České republice.....	44
4.2.2 Banky a ostatní subjekty finančního sektoru.....	46
4.2.3 Veřejné finance a veřejná správa a samospráva.....	48
4.2.4 Nefinanční sektor a ochrana spotřebitele	48
4.2.5 Legislativní potřeby zavedení eura.....	50
4.2.6 Zdroje informací a komunikace	50
4.2.7 Informační a statistické systémy	51
5. Zrušení eura a jeho dopady	53
5.1 Vystoupení členského státu z Evropské unie	53

5.1.1 Právní rozbor čl. 50 Smlouvy o Evropské unii	55
5.1.2 Vystoupení z EU na příkladu České republiky	56
5.2 Vystoupení členského státu z eurozóny	58
5.3 Překážky a dopady procesu	60
5.3.1 Překážky	60
5.3.2 Dopady	62
6. Závěr	64
Resümee	66
Seznam použité literatury	67

1. Úvod

Téma zabývající se hospodářskou a měnovou unií jsem si vybrala, protože jde o téma aktuální, neustále se vyvíjející a zároveň kombinuje několik oblastí dohromady. Jedná se zejména o kombinaci ekonomiky, politologie, sociologie a samozřejmě i práva. Jen z právního odvětví můžeme vyzdvihnout právo evropské, ústavní a finanční. Důležitou roli při výběru hrála i skutečnost, že Česká republika je členem Evropské unie a Hospodářské a měnové unie již od roku 2004, přesto má stále udělenou výjimku z přijetí eura. Studium dokumentů a následným hodnocením zjistím, proč tomu tak stále je, jaké jsou podmínky a kdy nám výjimka bude zrušena. Zároveň přiblížím, které kroky musí být učiněny, aby proběhlo bezproblémové zavedení společné měny euro. Mimo toho se zaměřím na historický vývoj Hospodářské a měnové unie a závěrem řeším otázku, zda-li a jakým zákonným způsobem je případně možné tuto unii opustit a jaké to bude mít pro stát dopady.

Hospodářská a měnová unie je relativně často v různých odborných pramenech zpracovávána, a to jak v české odborné literatuře, tak zahraniční. V práci využívám tištěné vazby knih, odborné noviny a časopisy, internetové zdroje, právní předpisy a judikaturu. Z českých publikovaných knih čerpám zejména z publikací autorů jako jsou: L. Lacina, O. Dědek, M. Tomášek, P. Fiala, M. Pitrová, A. Brůžek a další. Ze zahraničních autorů jde o R. Baldwina a Ch. Wyplosze. Mezi zásadní internetové zdroje patří webové stránky Ministerstva financí České republiky a České národní banky.

Cílem práce je seznámit se s přípravami České republiky na zavedení eura, možnostmi vystoupení z hospodářské a měnové unie a se všemi vydanými dokumenty a programy, zabývajícími se touto problematikou. V rámci seznamování se s přípravami České republiky na přijetí eura, kontroluji plnění konvergenčních kritérií, zjišťuji reálný stav možnosti přijmout společnou měnu euro, metodologické a teoretické přípravy. Zároveň přináším ucelený pohled na možnost zákonného vystoupení z eurozóny.

Po zjištění a prozkoumání potřebných materiálů je také jedním z cílů předpovědět možný vstup do závěrečné etapy hospodářské a měnové unie.

Hlavními hypotézami této diplomové práce je domněnka autorky, že Česká republika sice není momentálně po stránce plnění konvergenčních kritérií připravena přijmout euro, nýbrž po stránce technické připravenosti tomu tak je a zároveň, že právní předpisy dovolují státu z vlastní iniciativy opustit eurozónu. Po prostudování příslušných materiálů je možné tyto domněnky buď potvrdit nebo vyvrátit.

V práci využívám vědeckých metod, např. rešerše, dedukce a analýza.

Plzeň, leden 2014

.....

vlastnoruční podpis

2. Vývoj evropské měnové integrace

Projekt evropské hospodářské a měnové integrace probíhá již dlouhou dobu a stále ještě neznáme konečnou verzi integračního procesu. Známý jsou však alespoň mezitímní výsledky, mezi které můžeme zařadit společnou měnu euro. Národní měna, jako jedna ze znaků národní suverenity, pozbyla existence v několika státech poměrně nedávno. Jako příklad můžeme uvést německou marku, francouzský a belgický frank, řeckou drachmu, slovenskou a estonskou korunu a zatím jako poslední lotyšský lat (1.1.2014). Euro by v budoucnu mělo nahradit i národní měny, jako jsou: polský zlotý, maďarský forint, litevský lit, rumunský len, bulharský lev, chorvatskou kunu a tato významná změna se dotkne i české koruny. Hospodářský a měnový proces probíhající v rámci Evropské unie ovlivňuje jak členské státy, tak i státy, které se ucházejí nebo budou ucházet o členství v evropském společenství.

Vývoj celosvětového hospodářství je stále ovlivňován dvěma základními teoretickými směry, tj. liberalismus a protekcionismus. Liberalistický přístup se rozvíjí na základě působení tržních sil a dobrovolnosti. Vstupuje-li do světových ekonomických vztahů protekcionistická politika, pak dochází ke snížení propustnosti národních hranic, klesají výhody a přínosy mezinárodních ekonomických vztahů pro svět. Čistý liberalismus i protekcionismus jsou považovány za hospodářský extrém. Reálně neexistují, a proto mezi nimi neexistují absolutní hranice, tyto směry se navzájem prolínají a v určitých obdobích světového vývoje tak dochází k převládání liberalistického nebo protekcionistického směru.¹

Na mezinárodní konferenci, které se zúčastnilo 44 zemí včetně Československa, konané v Bretton-Woods ve Spojených státech amerických v roce 1944, byly uzavřeny dohody, které zakotvily základy nového měnového uspořádání po 2. světové válce. Pro zúčastněné státy byly vymezeny hlavní principy spočívající v udržení pevného kursu své měny, přičemž stabilita měny byla stanovena v poměru ke zlatu, americkému dolaru a výjimečně k britské libře. Spojené státy tak musely fakticky zajišťovat směnitelnost amerického dolaru za zlato, a to ve stanoveném kurzu, který činil 35 dolarů za 1 trojskou

¹ BRŮŽEK, Antonín. *Evropská měnová integrace*, 2. vydání. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001, str.5-6.

unci.² Nově založená instituce, která byla nazvána jako Mezinárodní měnový fond (dále jen „MMF“), měla společně se zúčastněnými státy vytvářet měnové rezervy z úvěrových zdrojů a dohlížet na spořádané chování nového globálního řádu. V případě přechodných potíží některého členského státu, pak měla ve spolupráci s Evropskou komisí (dále jen „Komise“) zasáhnout a pomoci. Takto sjednaný systém měl přinést záruku, že se již nebude opakovat měnový chaos, který byl v období mezi světovými válkami.

2.1 Evropské společenství uhlí a oceli

Za první důležitý krok, který směřoval k vytvoření Hospodářské a měnové unie, bylo založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO). Toto společenství však ještě s vytvořením měnové unie nepočítalo. Návrh nese jméno podle francouzského ministra zahraničních věcí Roberta Schumana, který ho předložil 9. května 1950³, přestože návrh původně vypracoval francouzský předseda Vysokého plánovacího úřadu Jean Monnet. Cílem návrhu bylo udržení míru a položit první konkrétní základy Evropské federace. Mír mělo zajistit rozhodnutí Vysokého plánovacího úřadu (předchůdce dnešní Komise), které bylo závazné pro všechny země federace. Vysoký plánovací úřad byl tvořen nezávislými osobami, které byly jmenovány vládami na principu rovného zastoupení. Za základní princip fungování Společenství byl považován princip solidarity, který se měl týkat zejména Německa a Francie. Výroba uhlí a oceli v těchto státech by byla podřízena společnému Vysokému plánovacímu úřadu, který by jako organizace byl otevřený i pro účast jiných evropských zemí. Zapojení společné výroby předpokládalo ekonomický rozvoj, který by představoval první etapu Evropské federace. Vysoký plánovací úřad měl zabezpečit modernizaci výroby, její zlepšení a zajistit za stejných podmínek dodávky na všechny trhy členských zemí. Dodávky uhlí a oceli byly zbaveny veškerých cel a nebyly zatěžovány diferenčními dopravními tarify.⁴

² 1 kilogram = 32,15 trojských uncí.

³ 9. květen se od roku 1986 slaví každoročně jako Den Evropy, který zdůrazňuje význam spolupráce mezi evropskými národy.

⁴ KÖNIG, Petr.; LACINA, Lubor.; PŘENOSIL, Jan. *Učebnice evropské integrace*, 2. vydání, Brno: Barrister & Principal, 2007, str. 27-29.

Zamyslíme-li se nad dalšími motivy, které vedly k vytvoření návrhu, pak nesmíme zapomenout na motiv potlačení nacionalismu, který vedl k rozpoutávání světových válek. Na jednu stranu šlo o zkrácení Německa, které bylo potřeba začlenit do ekonomicko-politických mezinárodních vztahů. Na stranu druhou šlo též o ochranu před Sovětským svazem, který vzbuzoval z důvodu své rozpínavosti velké obavy. Jako příklad můžeme uvést blokádu Berlína. Obavy vzbuzovala také rostoucí moc komunismu v Evropě, např. v Itálii a Francii. Zapomenout bychom také neměli na snahy o vznik konkurence vůči USA. Snahy o spolupráci byly zaměřeny také do sfér sociálních, zahraničních, justice, životního prostředí a bezpečnostní politiky. Oficiální cíle ESUO byly snahy o dosažení hospodářského rozvoje, zvýšení životní úrovně v členských zemích na základě společného trhu, nepřetržité zaměstnanosti a racionální dělby výroby.

Na základě předchozích událostí tak došlo ke vzniku Evropského společenství uhlí a oceli, které bylo založeno tzv. Pařížskou smlouvou, podepsanou 18. dubna 1951. Smlouva nabyla platnost 23. července 1952 a byla účinná dalších 50 let. Členství v ESUO bylo Robertem Schumanem nabídnuto všem státům Evropy, které o členství projevíly zájem. Přesto této možnosti využilo pouze 6 států. Mezi tyto státy patřilo v první řadě Německo, které bralo účast především jako dobrou možnost pro poválečnou rehabilitaci, rychlejší hospodářský rozvoj a obnovu zničené země. Jako první vyjádřil podporu Schumanově deklaraci německý kancléř Konrad Adenauer, a tak se západní Německo stalo prvním vstupujícím státem. Dále následovala Francie, která projevovala velký zájem na pacifikaci svého východního souseda. Důležité pro Francii byla i skutečnost, že pod společnou správu spadala i průmyslová oblast německého Porúří, o něž se v minulosti často přetahovaly. Jako třetí vstoupila Itálie, která podobně jako Německo projevovala potřebu co nejdříve obnovit své hospodářství a zbavit se pocitu viny za 2. světovou válku. Zvláštní zájem o spolupráci měla Itálie právě v oblasti uhlí a oceli, neboť kromě severu Itálie, které bylo průmyslově vyvinuté, neměla dostatečná naleziště uhlí a většinu uhlí musela dovážet. Pro italskou vládu tak bylo výhodné získat nediskriminační podmínky k dodávkám uhlí mezi členskými zeměmi.⁵ Zbylými členy se postupně staly země tzv. Beneluxu, tj. Belgie, Nizozemsko a Lucembursko. I na územích těchto států probíhala válka, a proto i ony měly zájem na stabilizaci Evropy a

⁵ Pro představu lze uvést, že v roce 1952 vytěžilo Německo 139 mil. tun uhlí, Francie 55 mil. tun a Itálie pouze 1 mil. tun. *Zdroj ENA (2005)*

na hospodářské spolupráci, neboť tyto státy byly závislé na dovozu surovin a zboží z jiných států.

Na základě Pařížské smlouvy byly vytvořeny čtyři základní orgány Společenství. Byly jimi Vysoký úřad, Shromáždění, Rada ministrů a Soudní dvůr. Vysoký plánovací úřad jako nadnárodní orgán složený ze zástupců všech členských států. Zástupci nejednali v zájmu svých států, nýbrž v zájmu ESUO, tedy v zájmu dosažení cílů stanovených ve Smlouvě. Prvním předsedou byl jmenován Jean Monnet. Shromáždění, později Evropský parlament, byl také nadnárodním orgánem, ve kterém zasedali zástupci národních parlamentů. Zkraje mělo pouze konzultační roli, později se zapojilo do procesu legislativního. Rada ministrů, složená z ministrů vlád všech členských zemí, je brána jako orgán mezivládní, který přijímal závazná rozhodnutí pro všechny členy Společenství kvalifikovanou většinou nebo jednomyslným principem. Kvalifikovaná většina představuje princip, ve kterém má každý stát určitý počet hlasů daný zejména velikostí státu a je stanoven minimální počet hlasů z celkového počtu, který je potřebný pro přijetí rozhodnutí. U jednomyslného principu hlasování pro nepřijetí rozhodnutí postačuje, aby se byť jediný stát vyslovil pro nepřijetí a návrh schválen nebyl. Poslední, nikoliv nejméně důležitý, orgán je Soudní dvůr. V tomto nadnárodním orgánu zasedají zástupci všech členských států, kteří dohlíží nad dodržováním práva při výkladu a provádění Smlouvy a prováděcích předpisů. Tento orgán zároveň řeší spory mezi institucemi nebo mezi členskými státy a institucemi.⁶

Význam uhlí a oceli začal postupně v průběhu 50. Let upadat. Státy západní Evropy se začínaly zajímat o integraci i jiných sektorů. Jednalo se zejména o sektor energetiky, zemědělství a dopravy. Mezi státy však panovaly značné neshody. S názorem zabývat se rozvojem jaderné energetiky přišel belgický ministr zahraničí Paul-Henri Spaak. P.H.Spaak byl pověřen vedením výboru, který měl vypracovat plány na založení Evropského obranného společenství (dále jen „EOS“) a později též Evropského politického společenství (dále jen „EPS“). Přestože se zprvu neobjevovaly žádné problémy, oba projekty naplněny nebyly, neboť Francie odmítla EOS ratifikovat.⁷

⁶ LACINA, Lubor; KÖNIG, Petr; OSTŘÍŽEK, Jan. *Učebnice evropské integrace*, 3. vydání, Brno: Barrister & Principal, 2011, str. 28-37.

⁷ DUŠEK, Jiří. *Historie a organizace Evropské unie*, České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007, str. 32.

2.2 Evropské společenství pro atomovou energii a Evropské

hospodářské společenství

Pro další vývoj evropské integrace byla důležitá schůzka „šestky“ v Messině v červnu 1955, kde byl zahájen proces, jenž vedl k podpisu dvou důležitých dohod. Stalo se tak 25. března 1957, kdy šest západoevropských států podepsalo Římské smlouvy. První dala vzniknout Evropskému společenství pro atomovou energii (dále jen „EUROATOM“) a druhá Evropskému hospodářskému společenství (dále jen „EHS“) a tu můžeme považovat za první zmínku o koordinaci hospodářské a měnové politiky.⁸

Smlouva o EUROATOMU po bezproblémové ratifikaci vstoupila v platnost 1. ledna 1958. Dokument byl složen z 225 článků, pěti příloh a tří protokolů. Ústředním úkolem EUROATOMU bylo vytvořit společný trh s nukleárními materiály a podporovat jejich mírové využití. Smlouva obsahovala ustanovení týkající se společné strategie investic, rozvoje infrastruktury a výměny technických informací. Institucionální struktura vycházela z ESUO a byla stejná jako u EHS. Komise a Rada měly vlastní instituce, Shromáždění a Soudní dvůr byly společnými instituty.

Podobně jako Smlouva o EUROATOMU vstoupila Smlouva o EHS v platnost 1. ledna 1958. Text Smlouvy tvořilo 248 článků, čtyři protokoly a prováděcí úmluva.⁹ Primárním úkolem EHS bylo vytvoření celní unie a společné zemědělské politiky. Problematika kurzové stability se v uvedené době překrývala se širšími snahami vytvořit stabilní celosvětový měnový řád. „*Smlouva o Evropském hospodářském společenství nastínila podobu měnového systému a současně zakotvila institut Měnového výboru, jakožto orgánu pro sledování hospodářského, měnového a rozpočtového vývoje.*“¹⁰ V článku 104 Smlouvy o EHS byly zakotveny úkoly pro hospodářský rozvoj, které představovaly vrcholy tzv. magického čtyřúhelníku. Těmito úkoly byly: udržování vyrovnané platební bilance, zachování důvěry ve vlastní měnu, zajištění vysokého stupně zaměstnanosti a cenové stability. Hospodářská konjunktura, přestože je ve Smlouvě o EHS považována za společný zájem, je v tomto období ponechána

⁸ BALDWIN, Richard.; WYPLOSZ, Charles. *Ekonomie evropské integrace*, 4. vydání, Praha: Grada, 2013, str. 38.

⁹ FIALA, Petr; PITORVÁ, Markéta. *Evropská unie*, 2. vydání, Brno: CDK, 2009, str. 69-70..

¹⁰ TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str.39.

na samotných členských státech. Pro společné fungování směnných kurzů byl vytvořen Měnový výbor, který tvořili členové Komise, představitelé ústředních bank a ministři financí členských zemí. Tato instituce plnila zejména kontrolní úlohu, sledovala měnové a finanční situace členských zemí a informovala o nich Komisi. V případě problémů pak společně s Komisí připravovaly konkrétní opatření.¹¹

Vzhledem k velké vytíženosti Měnového výboru bylo postupně v průběhu šedesátých let vytvořeno několik výborů:

- Výbor pro krátkodobou hospodářskou politiku (1960)
- Výbor pro střednědobou hospodářskou politiku (1964)
- Výbor guvernérů centrálních bank (1964)
- Výbor pro rozpočtovou politiku (1965).

Kromě prvního výboru, byly výbory založeny díky akčnímu plánu Roberta Marjolina, komisaře pro hospodářství a finanční otázky. Marjolinův akční plán, který byl předložen v r. 1962, předpokládal vznik centrální banky, rezervního fondu a společné měny, což vedlo k založení jednotlivých již zmíněných výborů. V průběhu druhé poloviny šedesátých let se posun v oblasti měnové integrace zastavil, neboť návrhy Komise byly opakovaně odmítány. V tomto období byly řešeny především otázky týkající se společné zemědělské politiky. Zároveň se stále více objevovaly signály, že USA již nadále nechtějí garantovat stabilitu měnového systému, neboť se tím cítí být zranitelnější.¹²

Důležitým okamžikem ve vývoji měnové a hospodářské integrace tak bylo uspořádání summitu 1. - 2. prosince 1969 v belgickém městě Haagu. Na této konferenci byly do budoucna stanoveny tři hlavní cíle:

1. dokončení výstavby společného trhu,
2. prohloubení integrace celní unie a společných politik a za
3. rozšíření EHS.

¹¹ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*, 2.vydání, Brno : CDK, 2010, str. 549.

¹² Tamtéž str. 550.

Evropská rada vycházela na summitu ze dvou důležitých dokumentů, které analyzovaly problémy hospodářské a měnové unie. Prvním z těchto dvou dokumentů byl již zmiňovaný Marjolinův akční plán. Druhým dokumentem bylo Memorandum Radě o koordinaci hospodářské politiky a měnové spolupráci (dále jen „Barreho memorandum“) ve Společenství z 12. února 1969. Jednalo se o zprávu Raymonda Barreho, jenž byl francouzským komisařem pro hospodářské a finanční otázky. Snahou tohoto francouzského komisaře bylo vytvoření společné měny, kdy za první krok byla považována fixace kurzů. Barreho memorandum přineslo tři doporučení. První mělo podobu koordinace střednědobých národních hospodářských politik, druhé doporučení užší koordinace krátkodobých národních hospodářských politik a poslední podobu ustavení společného mechanismu pro měnovou spolupráci. Zároveň Barreho memorandum ukázalo na provázanost zemědělské politiky s měnovou integrací. Byly zde řešeny i otázky dalšího rozšíření ES.¹³

Německý ministr financí Karl Schiller po ukončení summitu v Haagu navrhl 12. února 1970 další plán (dále jen „Schillerův plán“). Jednalo se o další alternativní plán Hospodářské a měnové unie (dále jen „HMU“). Náplní tohoto plánu byla především snaha řešit zavedení společné měny jako náhradu za jednotlivé národní měny států. Kontrolu nad tímto plánem měl vykonávat Evropský parlament, čímž se lišil od Barreho plánu, který se zabýval spíše počáteční fází měnového sjednocení.

Výstavbu HMU můžeme obecně rozlišit na dvě hlavní strategie. Jedna strategie bývá nazývána jako monetaristická a druhá jako ekonomistická. Tyto strategie se od sebe lišily především způsobem, jakým má být zavedena společná měna a také jak mají na sebe jednotlivé kroky navazovat. Monetaristé byly přesvědčeni o rychlém zavedení společné měny, která měla přinést pozitivní vliv na konvergenci ekonomik zúčastněných států. Oproti tomu ekonomisté viděli základ úspěchu nejdříve v hospodářském sblížení zúčastněných států a až následně v zavedení společné měny.

Monetaristický přístup, jež zastával Barreho plán, uznávaly především Francie, Belgie, Lucembursko, Velká Británie (jen do roku 1980), Itálie (po roce 1970) a Komise. Monetaristé považovali za záruku stabilní společné měny včasné zafixování směnných kurzů evropských zemí, kontrolu pohybu kapitálu a omezený vliv

¹³ LACINA, Lubor., *Měnová integrace*, Praha : C.H.Beck, 2007, str. 194.

nadnárodních orgánů. Monetaristická teorie bývá někdy označována také jako „institucionální“, případně jako „teorie lokomotivy“.

Ekonomistický přístup, jež upřednostňoval Schillerův plán, zastávalo Německo a Nizozemsko a do roku 1970 také Itálie. Ekonomisté byli přesvědčeni, že je nezbytné nejdříve harmonizovat jednotlivé ekonomiky, neboť jsou jednotlivé ekonomiky dost odlišné. Na rozdíl od monetaristů podporovali volný pohyb kapitálu a silný vliv nadnárodních orgánů a také pro ně bylo nepřijatelné, aby se na úkor společné měny zvyšovala inflace. I proto je tento přístup označován jako „vrcholná teorie“ nebo „teorie korunovační“.

Bylo jasné, že do budoucna je důležité stanovit takovou koncepci HMU, která bude kompromisem pro oba směry.¹⁴

2.3 Wernerův plán

Na již zmíněném summitu v Haagu (1969) byla na návrh Evropské rady ustanovena expertní skupina, která byla vedena lucemburským ministerským předsedou Pierrem Wernerem. Tato skupina vytvořila expertízu, která byla představena 7. října 1970. Tento dokument nesl plný název: „Zpráva Radě a Komisi o etapovité realizaci hospodářské a měnové unie v zemích Společenství“. V březnu následujícího roku byl s několika úpravami Wernerův plán přijat, čímž došlo k několika nezbytným právním krokům, které měly vést k postupnému vytvoření HMU.

Wernerův plán byl rozložen do tří stadií s tím, že se počítalo, že by měnová unie měla začít fungovat od roku 1980. Z toho vyplývá, že se předpokládalo, že by společná jednotná měna mohla být zavedena do deseti let od Haagského summitu. První stadium mělo započít v lednu 1971 a předpokládalo se, že by mělo trvat asi tři roky. V tomto období mělo dojít zejména ke koordinaci měnových a fiskálních politik. Za tímto účelem měla být vytvořena nová supranacionální instituce, která by měla potřebné kompetence a byla by odpovědná pouze Evropskému parlamentu. Tento návrh se ale přeci jen neprosadil, přestože byl vytvořen Evropský fond pro měnovou spolupráci, který měl být předchůdcem instituce pro společný systém bank. Evropský fond byl nadán jen malými

¹⁴ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*, 2. vydání, Brno : CDK, 2010, str. 551-552.

kompetencemi, kdy standardně obhospodařoval úvěrové nástroje a zároveň monitoroval kurzový systém Společenství. Později se ukázalo, že nevytvořením silné měnové instituce došlo k závažnému pochybení.

Zpráva, obsahovala i jeden důležitý dodatek, známý také jako zpráva Ansiauxova výboru, který byl zaměřen na zkoumání snižování kurzové fluktuace mezi členskými měnami Společenství, a to aniž by tím došlo k povolené kolísavosti evropských měn vůči americkému dolaru. Procedura, která se do historie zapsala pod názvem „had v tunelu“ znamenala, že na sebe navázané evropské měny představovaly hada a dolarové rozmezí tunel. Wernerův plán předpokládal, že by na sebe navázané evropské měny měly být spravovány systémem centrálních bank společně s nezávislým rozhodovacím centrem. Ohledně technik hada v tunelu byly rozeznávány dva typy flukтуаčních pásem. První pásmo mělo konstantní šířku s pevnými intervenčními body, které představovalo standardní pásmo bretton-woodského systému. Druhé pásmo s konstantní šířkou, ale s kolísavými intervenčními body označovalo pásma centrálních parit vzájemných kurzů evropských měn.¹⁵

Okamžitě po začátku první etapy Wernerova plánu došlo k uzavření devizových trhů, kterému předcházelo oznámení o zrušení konvertibility dolaru, které učinil americký prezident Richard Nixon 15. srpna 1971. Tímto došlo ke zhroucení systému z Bretton-Woods a znovuzavedení plovoucích měnových kurzů. Jelikož bylo potřeba urychleně řešit problém měnové stability, byla ve Washingtonu podepsána 18. prosince 1971 dohoda, která upravila podobu všech směnných kurzů. Na Washingtonskou dohodu navázala Basilejská dohoda z 10. dubna 1972, která stanovila systém pevných, ale přizpůsobitelných kurzů. Došlo tím k pevnému svázání měn západoevropských států s pevně daným flukтуаčním rozmezím, které se pohybovaly v rozšířeném dolarovém tunelu. Zároveň bylo rozhodnuto, že je nutné, aby se přešlo k druhé fázi Wernerova plánu, a to především proto, aby byl dodržen termín dokončení realizace HMU stanovený na rok 1980. Vzhledem ke skutečnosti, že došlo k poklesu dolaru, rozhodly se 19. března 1973 státy Společenství opustit tunel. Společenství se nakonec po předložení analytické zprávy Komise rozhodlo, že druhá fáze by měla začít od 1. ledna 1974 a konec byl plánován na 31. prosince 1976. Hlavním záměrem bylo

¹⁵ DĚDEK, Oldřich. *Historie evropské měnové integrace. Od národních měn k euru*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, str. 18-20.

zesílit koordinaci rozpočtové politiky s důrazem na podporu zaměstnanosti a hospodářského růstu. Tyto plány překazila ropná krize v roce 1973, která zvýšila nestabilitu měnových kurzů.¹⁶

Pokusem, jak vyřešit měnovou nestabilitu a jak zachránit Wernerův plán, bylo představeno řešení pod názvem Fourcadeho plán. Byl to plán, který předložil 16. září 1974 na zasedání Rady ministrů v Bruselu francouzský ministr financí J.P.Fourcade. Tento plán spočíval ve snaze rozvinout krátké a střednědobé intervenční nástroje ve prospěch stabilizace „hada“. Zároveň navrhoval, aby byla vytvořena společná politika vůči dolaru a společná Evropská zúčtovací jednotka (EUA). I přes veškeré snahy o přepracování svých námětů Fourcade se svým plánem u Rady ministrů neuspěl.¹⁷

Vzhledem k nepříznivému stavu měnové integrace se Komise rozhodla vytvořit zvláštní skupinu odborníků a ekonomů, která měla za úkol přezkoumat situaci a vyvodit z ní závěry týkající se vytvoření HMU do roku 1980. Skupinu vedl francouzský komisař Robert Marjolin. Marjolinova skupina představila 8. března 1975 závěry, kde konstatovala, že od počátečních snah o vytvoření HMU došlo k minimálnímu pokroku a dokonce i v některých ohledech se situace oproti roku 1969 zhoršila.¹⁸

2.4 Evropský měnový systém

Na konci sedmdesátých let, po neúspěchu Wernerova plánu, se Společenství snažilo stabilizovat evropské měnové kurzy, čímž by napomohlo k vytvoření společného trhu, jehož vznik byl hlavním úkolem integrace. Mezi zeměmi Společenství měly snahy o vznik nového směnného systému velký politický úspěch, přestože ekonomická veřejnost jejich nadšení příliš nesdílela. Všem bylo jasné, že je potřeba nahradit neúspěšný systém „hada“ lépe fungujícím systémem. Iniciativu převzala v roce 1977 nová Komise, která byla vedena prezidentem Royem Jenkinsem. Komise, prostřednictvím Jenkinse, představila v Evropském institutu ve Florencii 27. října 1977 svůj projekt Evropského měnového systému (dále jen „EMS“). Podporu a součinnost poskytoval projektu kromě Měnového výboru také německý kancléř Helmut Schmidt

¹⁶ FIALA, Petr; PITORVÁ, Markéta. *Evropská unie*, 2.vydání, Brno : CDK, 2010, str. 554-555.

¹⁷ DĚDEK, Oldřich. *Historie evropské měnové integrace. Od národních měn k euru*. 1.vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, str. 47-50.

¹⁸ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*, 2.vydání, Brno : CDK, 2010, str. 556.

a francouzský prezident Giscard d'Estaing.¹⁹ Na základě Rezoluce Evropské rady o EMS a otázkách souvisejících, která byla přijata 5. července 1978 v Brémách, byla mezi centrálními bankami členských států ES uzavřena dohoda o vzniku EMS. Účelem EMS bylo podle těchto dokumentů vytvořit mezi členskými zeměmi bližší spolupráci v měnových otázkách, čímž by byla vytvořena zóna měnové stability v Evropě.²⁰ V září téhož roku byla schválena za základní jednotku tzv. Evropská měnová jednotka - ECU (European Currency Unit), ve které měly jednotlivé evropské měny tvořit společný koš. Na zasedání Evropské rady, které se konalo 4. – 5. prosince 1978 v Bruselu, došlo ke konečnému potvrzení přijetí projektu EMS. Přestože se předpokládalo, že EMS vstoupí v platnost 1. ledna 1979, tak k zafixování hodnoty ECU a tím zároveň ke startu celého systému ECU, došlo až 13. března 1979.²¹

Základ EMS tvořily tři navzájem propojené prvky :

1. Evropská měnová jednotka (ECU).
2. Mechanismus devizových kurzů či směnný mechanismus (ERM).
3. Mechanismus úvěrový.²²

1. Evropská měnová jednotka patří k nepřehlédnutelným dominantám EMS. ECU byla představena jako nástupce EUA a zároveň jako zúčtovací jednotka EMS politickou rezolucí ze zasedání Evropské rady v prosinci 1978, právně byla zakotvena dohodou centrálních bank o EMS, účinnou od března 1979. Provedena byla Nařízením Rady (ES) č. 3180/78 z 18. prosince 1978 vztahujícím se k EMS. Nařízení Rady pak pozbylo platnosti 3. ledna 1995. Z nařízení vyplývalo, že ECU není měna v právním slova smyslu, ale že se jedná o měnový koš. Tento koš, ve kterém se nacházely v pevně daném poměru měny členských států, měl být pravidelně přezkoumáván a měněn. Ve skutečnosti k tomu došlo pouze dvakrát, a to: 17. září 1984, kdy do koše přibyla řecká drachma a 21. září 1989, kdy se součástí koše staly portugalské escudo a španělská peseta. Dle zmrazeného měnového koše byla od září 1989 do prosince 1998 hodnota ECU každodenně vypočítávána Evropskou komisí podle kurzovního lístku centrálních

¹⁹ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*, 2.vydání, Brno : CDK, 2010, str. 558.

²⁰ TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str.44.

²¹ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*, 2.vydání, Brno : CDK, 2010, str. 559.

²² BRŮŽEK, Antonín. *Evropská měnová integrace*, 2.vydání. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001, str.52.

bank. Tato hodnota pak byla zveřejňována v Úředním věstníku ES. K právnímu zmrazení měnového koše ECU došlo Smlouvou o ES v čl. 118. Právní režim ECU byl upraven společně s dalšími otázkami souvisejícími s právním nástupnictvím eura na základě Nařízení Rady (ES) č. 1103/97 ze 17. června 1997 o některých opatřeních souvisejících se zavedením eura.

2. Vůči ECU stanovil mechanismus směnných kurzů (Exchange Rate Mechanism – dále jen „ERM“) každé zúčastněné měně střední kurz. Na základě tohoto kurzu došlo k vytvoření celé sítě dvoustranných směnných kurzů. Po společné dohodě ministrů financí členských států a guvernérů centrálních bank za účasti Komise ES se rozhodlo o přizpůsobování směnných kurzů. Od vytvoření ERM 13. března 1979 bylo členy 15 států, mezi nimi např. Francie, Velká Británie, Nizozemsko či Španělsko. Účast v ERM zavazovala centrální banky k tomu, aby dovolovaly kolísání směnných kurzů svých měn navzájem pouze v rámci stanoveného pásma. V letech 1979 – 1993 bylo toto pásmo +/- 2,25 % s možností přechodného rozšíření až na +/- 6 % u států, které v té době procházely měnovými turbulencemi. V srpnu 1993 byl v Bruselu po výkyvech EMS přijat ministры financí a guvernéry centrálních bank tzv. Bruselský kompromis, který přinesl nová flukтуаční pásma +/- 15 %. V případě, že by hrozilo nebezpečí překročení stanovené flukтуаční hranice, musely centrální banky přejít k intervenci na devizových trzích. Tato intervence byla neohraničená výší použitelných částek. Stalo-li se, že centrální banka neměla požadované devize, byl jí poskytnut zvláštní výpomocný úvěrový systém.²³

3. Úvěrový mechanismus doplňuje mechanismus kurzový. Evropský fond měnové spolupráce (dále jen „EMCF“ - European Monetary Cooperation Fond) byl ústřední institucí tohoto směru. Založen byl již v roce 1973 a po vzniku EMS se stal jeho součástí. Jeho cílem bylo vytvořit Evropský měnový fond, který by převzal jeho funkce. Za úkol mu bylo svěřeno, aby koordinoval intervenční politiku a ostatní měnovou spolupráci a zabezpečoval úvěrovou činnost v EMS. Zároveň byl pověřen emisí oficiálních ECU ve výši částky rovnající se 20 % zlatých a devizových rezerv členských zemí složených jako jejich krytí. Objem těchto společných rezerv byl pod správou EMCF upravován každé tři měsíce podle výše národních rezerv. Činností EMCF bylo také přijímat vklady do centrálních orgánů EMS, vyrovnávat platy mezi nimi

²³ TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str.44-46.

a poskytovat krátkodobé a střednědobé úvěry zemím se schodkovou platební bilancí. Velmi krátkodobé financování bylo poskytováno členskými zeměmi, které neměly vlastní rezervy pro daný účel. Zdrojem bylo poskytnutí úvěru jednou centrální bankou druhé prostřednictvím účtů v ECU se splatností do 45 dnů, s možností prodloužení až o tři měsíce. Krátkodobá měnová pomoc byla zavedena na základě dohody centrálních bank ES z 9. 2. 1970. Tato dohoda umožňovala krátkodobé úvěry, které si poskytovaly zúčastněné centrální banky navzájem. Toto krytí bylo poskytováno jen na krytí neočekávaných a nahodilých deficitů platební bilance. Využití těchto zdrojů mělo však stanoveno limity tzv. dlužnickými a věřitelskými kvótami. Dlužnická kvóta představovala maximální částku, kterou může daná centrální banka čerpat na daný účel, věřitelská kvóta představovala limit příspěvku na tento systém úvěrování. Úvěry byly poskytovány na dobu tří měsíců s možností prodloužení termínu až dvakrát o další tři měsíce. Úvěry byly poskytovány prostřednictvím EMCF na základě tržních úrokových měr. Systém střednědobé finanční pomoci vycházel z dohody o zřízení EHS, která zakotvovala princip vzájemné pomoci v případech, kdy vývoj platební bilance mohl ohrozit fungování Společenství. Tato dohoda byla provedena Rozhodnutím Rady v březnu 1971. Na rozdíl od předchozích podob pomoci se jedná o dohodu mezi státy, tedy ne o dohody mezi centrálními bankami ES. Aby mohla být poskytnuta státu podpora, musely být splněny určité podmínky, které byly stanoveny Radou ES. Úvěry byly poskytovány na dobu dvou až pěti let při tržních úrokových mírách blízcích se úrokovou mírou MMF.²⁴

Období fungování EMS, které trvalo dvacet let (1979 - 1999), by se dalo rozdělit na čtyři období. První fáze začíná založením EMS a končí rokem 1983. V této fázi došlo k vytvoření zóny měnové stability. Podmínky, za kterých vznikala a za kterých se EMS rozvíjel, nebyly nikterak příznivé. Byly zde rozdíly v míře inflace členských zemí, prohlubovaly se rozdíly mezi národními ekonomikami v nezaměstnanosti, úrokových mírách a v míře deficitu státních rozpočtů k HDP. K relativně stabilnějším měnovým kursům napomohly rozsáhlé devizové intervence centrálních bank společně s působením směnného kursového mechanismu. I přesto však došlo k určitým výkyvům kursů. Na etapu druhou, která trvala do roku 1987, a která byla označována jako období konsolidace, navazuje etapa třetí, která se vyznačovala vysokou stabilitou směnných

²⁴ BRŮŽEK, Antonín. *Evropská měnová integrace*, 2. vydání. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001, str. 52. 63-66.

kursů. V této třetí etapě se také rozšířil počet členských zemí. Čtvrtá, poslední, etapa je vymezena dokončením procesu sjednocování Německa a podpisem Smlouvy o EU na straně jedné a na druhé straně zahájením třetího stadia projektu HMU v roce 1999.

Celkově je ale existence EMS hodnocena pozitivně, především díky zajištění dílčí měnové stability a skutečnosti, že EMS připravil členské státy na přijetí projektu HMU. Zároveň je ale EMS vnímáno jako mechanismus, který dostatečně nepřispěl k včasnému uvolnění pohybu kapitálu na společném trhu, čímž z pohledu monetárního rozvoje Společenství neznamenal zásadní posun.

2.5 Maastrichtská smlouva

Přijetí evropského měnového systému znamenalo alternativní řešení, nikoliv odklon od koncepce společné měny. V souvislosti se snahami o obnovení projektu společného trhu probíhaly současně s fungováním EMS ve Společenství četné diskuse o měnové budoucnosti.²⁵ Krátce poté, co se opět objevil u vrcholných politiků zájem o EMU, daly se věci rychle do pohybu. Hlavním záměrem Komise bylo dokončení jednotného vnitřního trhu. Tento záměr byl začleněn v Jednotném evropském aktu. Jednotný evropský akt (dále jen „JEA“) byl zapracován do primárních pramenů práva ES v roce 1986, kdy doplnil Smlouvu o EHS. Do JEA byly inkorporovány hlavní principy Brémské rezoluce, do Smlouvy o EHS byl doplněn článek 98 o spolupráci v hospodářské a měnové politice. Tento článek v podstatě říkal, že je potřeba, aby členské státy Společenství spolupracovaly, a aby každý členský stát sledoval hospodářskou politiku zároveň s udržením vysoké zaměstnanosti a pevných cen. Pro evropskou měnovou spolupráci měl JEA čtyři hlavní důsledky. Prvním důsledkem je, že došlo k legitimizaci vývoje hospodářské a měnové unie. Druhým následkem bylo uznání existence EMS a ECU. Třetím následkem byl požadavek o zachování stávajících pravomocí členských států v oblasti měnové spolupráce, což ve výsledku znamenalo, že členské státy zavazuje přijímat ECU a EMS jako základní komponenty evropské měnové spolupráce. Posledním důsledkem bylo, že JEA uznal za právoplatné instituty EMS a ECU, neboť se na ně odvolává, a to i na zkušenosti s jejich užíváním.²⁶ Fakt,

²⁵ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*, 2.vydání, Brno : CDK, 2010, str. 564-565.

²⁶ TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str.47-48.

že měnová spolupráce se po JEA stala jednou z priorit dalšího vývoje, nevyhovoval všem členským zemím Společenství. Hlavním oponentem byla Velká Británie v čele s Margaret Thatcherovou, která nesouhlasila s dalším přenesením suverenity z národní úrovně na úroveň Společenství.

I z těchto důvodů se objevily různé iniciativy a analýzy, které se zabývaly podmínkami pro další hospodářský rozvoj. Jednou z těchto snah byla zpráva italského finančníka Tommasa Padoa-Schioppiho, která nesla název Výkonnost, stabilita a spravedlnost. Tato expertíza, publikována 23. dubna 1987, vyjádřila potřebu posílení mechanismů EMS a dala důraz na nezbytnost vytvoření volného pohybu kapitálu.²⁷ Zpráva Padoa-Schioppiho byla brzy nahrazena dalším aktem, o jehož vypracování požádala Evropská rada. Na zasedání Evropské rady v Hannoveru v červnu 1988 byla ustanovena pracovní skupina, která byla pověřena posouzením podoby jízdního řádu EMU. V čele tohoto výboru byl tehdejší prezident Evropské komise Jacques Delors. Ve výboru pracovalo dvanáct guvernérů členských centrálních bank a čtyři další přizvaní experti. Výbor pracoval skoro deset měsíců a v dubnu 1989 představil Radě Ecofin své závěry. Byla vytvořena Zpráva o hospodářské a měnové unii v Evropském společenství, která je známá především pod jménem Delorsova zpráva, ta představovala již druhý pokus o zmapování strategie přechodu k měnové unii. Tato zpráva, podobně jako Wernerův plán, zdůrazňovala, že je potřeba, aby byla současně s měnovou unií budována i unie hospodářská. Vedle toho byla za nepostradatelný krok označena společná měna. I tato zpráva předpokládala utváření EMU ve třech etapách, avšak neukotvila délku jednotlivých stádií. Stanoveno bylo, že by první etapa měla začít 1. července 1990. O tom se rozhodlo na zasedání Evropské rady 26. – 27. června 1989 v Madridu. V první fázi se předpokládalo, že by měl být využit EMS s tím, že státy, které se do něj do té doby nezapojily, měly tak učinit. Dále měl být do konce roku 1992 dobudován vnitřní trh. Druhá etapa se měla vyznačovat nezbytnými institucionálními přípravami pro instalaci společné měny, což zahrnovalo potřebu přijetí potřebné legislativy. Jednou z priorit bylo vytvoření Evropského systému centrálních bank (dále jen „ECB“ - European System of Central Banks), který by byl tvořen národními centrálními bankami a jednou zastřešující Evropskou centrální bankou (dále jen „ECB“ - European Central Bank). Tyto představy přinesly i celou řadu kritik a opozice, v jejímž čele stála Velká Británie, přišla s vlastním návrhem měnové integrace. V poslední fázi

²⁷ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*, 2. vydání, Brno : CDK, 2010, str. 565-566.

mělo dojít k dostatečné ekonomické konvergenci, k zafixování poměrů zúčastněných měn a k nahrazení měn měnou společnou.²⁸

Pro další vývoj měnové integrace byla hodně důležitá tři data. Za první důležitý termín můžeme označit 10. prosinec 1991, kdy byla na zasedání Evropské rady v Maastrichtu dosažena konečná dohoda o Smlouvě o Evropské unii (známá především jako Maastrichtská smlouva). Druhým významným termínem je 7. únor 1992, kdy byla Smlouva o EU slavnostně podepsána. A nakonec 1. listopad 1993, kdy smlouva nabyla účinnosti. Smlouva přinesla třípilířovou strukturu Evropské unie (dále jen „EU“), v níž první pilíř, který byl nadnárodní, tvořila HMU. Zbylé dva pilíře, které byly mezivládní, se týkaly společné zahraniční a bezpečnostní politiky a zároveň spolupráce v oblasti justice a práva.²⁹

Maastrichtská smlouva přinesla velké množství nových prvků. Mezi nejdůležitější patřily ty, které se zabývaly vytvářením a budoucím fungováním EMU. Smlouva zároveň vymezila obrysy procesu, které je možné shrnout do několika základních bodů:

- *„Proces utváření měnové unie byl rozvržen do tří stádií, které byly ukotveny pevnými daty a kterým byly přiřazeny jasné cíle a úkoly.*
- *Časový harmonogram stanovil 1. leden 1999 jako nejzazší termín vzniku měnové unie.*
- *Zformulována byla konvergenční kritéria, jejichž splněním byla podmíněna účast v měnové unii.*
- *Členům Společenství byla uložena povinnost usilovat o členství v měnové unii, pouze Dánsko a Velká Británie si z tohoto obecného závazku vyjednaly výjimku.*
- *Vyjasněna byla institucionální podoba budoucí měnové unie v čele s nezávislou Evropskou centrální bankou, pověřenou mandátem pečovat o cenovou stabilitu.“³⁰*

²⁸ DĚDEK, Oldřich. *Historie evropské měnové integrace. Od národních měn k euru*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, str. 143-146.

²⁹ LACINA, Lubor., *Měnová integrace*, Praha : C.H.Beck, 2007, str. 211.

³⁰ DĚDEK, Oldřich. *Historie evropské měnové integrace. Od národních měn k euru*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, str. 152..

2.6 Tři etapy budování měnové unie

První etapa probíhala od 1. července 1990 do 31. prosince 1993. Do této etapy spadl podpis Smlouvy o EU a s ním spojené následné období ratifikace. V oblasti ekonomie došlo k dokončení vnitřního trhu a realizaci volného pohybu zboží, osob, kapitálu a služeb. Byly posíleny rozpočtové nástroje politiky hospodářské a sociální soudržnosti, a to především strukturální fondy. To vše mělo napomoci k výraznějšímu omezení rozdílů v regionech uvnitř Společenství. Koordinovány byly rozpočtové politiky členských států, které se snažily o odstranění překážek, jež by procesu bránily. Všechny země byly vyzvány ke vstupu do mechanických měnových kurzů a jejich vlády měly eliminovat obranné prostředky, které bránily používání soukromého ECU.

Druhá etapa, spadající do rozmezí mezi 1. lednem 1994 až 31. prosincem 1998, byla nejdůležitější a nejnáročnější fází. V průběhu byly vytvořeny institucionální, ekonomické a právní předpoklady pro zavedení společné měny, které měly být pod dohledem Evropského měnového institutu (dále jen „EMI“), který se stal předchůdcem Evropské centrální banky. EMI začal s koordinací měnové politiky a připravoval vznik Evropského systému centrálních bank. Ve zprávě, kterou EMI publikoval 7. března 1995, bylo konstatováno, že členské státy realizují kritéria inflace a úrokové míry, avšak úspěšnost HMU je ohrožena růstem rozpočtového deficitu. Ke stejnému závěru dospěla i Rada EU, která uspokojivé výsledky našla pouze u Lucemburska a Irska. Z tohoto důvodu se zdálo být nepravděpodobné, že by mohl být dodržen termín zahájení třetí etapy stanovený na rok 1997. I z tohoto důvodu byl 31. května 1995 z iniciativy Komise zveřejněn dokument, který nesl název Zelená kniha o praktických opatřeních při zavádění jednotné měny. Komise navrhovala, aby bylo konečné zavedení jednotné měny postupné. Předpokládalo se, že by se nová měna stala nejprve transakční měnou centrálních bank a až poté by byla postupně uvolňována pro bezhotovostní operace a úplně nakonec by byla uvedena fyzicky do oběhu. Nezbytné tedy bylo, aby byly učiněny veškeré technické přípravy a byly vytvořeny návrhy mincí a bankovek. Následně mělo dojít ke stanovení přepočítávacích kurzů. Konkrétně Zelená kniha stanovila tři fáze: fáze A probíhala v roce 1998, fáze B v období od roku 1999-2001, fáze C od 1.1.2002 – 30.6.2002.

Kromě již zmíněné Zelené knihy vzniklo ještě několik dalších dokumentů. V roce 1996 vyhlásila Komise vedle s Evropským parlamentem komunikační plán v rámci tzv. Programu informovanosti občana Evropy (PRINCE). Hlavním úkolem bylo posílit

důvěru u veřejnosti v naplnění plánu vytvoření HMU a zároveň informovat banky a další instituce poskytující finanční služby. Další novinka, Pakt stability a růstu, schválená formou rezoluce v červnu 1997 v Amsterdamu na zasedání Evropské rady měla zajistit plnění fiskálních kritérií i po vstupu členského státu do HMU. V případě, že by se daný stát po vstupu do HMU dopustil překročení povolené hranice deficitu, dostal by peněžní pokutu. Pakt byl přijat na nátlak Německa a jeho účinnost je spojena se započítáním třetí etapy. Jedno z důležitých rozhodnutí, padlo na summitu Evropské rady v Madridu, které se konalo 15 - 16. prosince 1995. Na této konferenci bylo určeno, že nová společná měna ponese název euro. Původní návrh ECU byl odmítnut Německem, což vedlo k diskusi, která vyústila novým názvem euro.

Závěrečná třetí etapa trvala od 1. ledna 1999 do 20. června 2002. Vyhlášení třetí etapy bylo podmíněno stanovením konvergenčních kritérií. Rada EU ve složení hlav států a vlád tak 2. května 1998 rozhodla o účastnících závěrečné etapy a bylo rozhodnuto o prvním prezidentovi ECB. Doporučeno bylo celkem 11 států. Konkrétně se jednalo o Belgii, Finsko, Irsko, Itálii, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko a Španělsko. Mimo oblast eurozóny bylo Řecko a Švédsko, neboť nesplnily konvergenční kritéria. Velká Británie a Dánsko využily své možnosti odmítnout vstoupit (tzv. opt-out). Na začátku poslední etapy byly zafixovány měnové kurzy mezi měnami zúčastněných států a eurem. Řecku se podařilo v roce 2000 splnit maastrichtská kritéria a od 1. ledna 2001 se tak stalo také členem HMU. K fyzickému zavedení eura do oběhu a výměně mincí a bankovek národních měn za euro došlo 1. ledna 2002. Proces byl dokončen 28. února 2002, a to i přesto, že byl ještě do konce června téhož roku čas.³¹

³¹ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*, 2.vydání, Brno : CDK, 2010, str. 575-588.

3. Konvergenční kritéria pro vstup do eurozóny

Již vstupem do Evropské unie se členské státy zavázaly, že po splnění podmínek vstoupí do eurozóny a přijmou jednotnou měnu euro. Podmínky měnové unie byly z právního hlediska formulovány až v roce 1992, kdy došlo k podpisu Smlouvy o ES v Maastrichtu. Smlouva o ES, která vstoupila v účinnost 1. listopadu 1993, novelizovala dosavadní Smlouvu o EHS. Nejenže tedy došlo k právnímu zakotvení měnové unie, ale byly zde zároveň stanoveny kritéria pro zavedení společné měny, jednotné měnové politiky a pro zřízení společné centrální banky. Podmínky jsou známy pod názvem Maastrichtská konvergenční kritéria³², zejména kvůli místu podpisu Smlouvy. Tato kritéria nalezneme v čl. 140 Smlouvy o fungování EU, kde jsou přesně definována. Kritéria se vztahují na vývoj cenové hladiny, dlouhodobých úrokových sazeb směnného kurzu a dvou fiskálních ukazatelů. Konvergenční podmínky mají za úkol sladit makroekonomické ukazatele kandidátských zemí s eurozónou a zároveň sloučit národní legislativy s čl. 140 a 141³³ Smlouvy o fungování Evropské unie a se statutem ECB a ESCB.³⁴ Plnění podmínek pro přijetí je kontrolováno a vyhodnocováno v Konvergenční zprávě alespoň jednou za dva roky. Zprávu o pokroku při plnění závazků týkajících se uskutečňování hospodářské a měnové unie, kterého dosáhly členské státy, na které se vztahuje výjimka, vypracovává Evropská komise společně s ECB, kterou podávají Radě. V případě, že by některý z kandidátských států chtěl přijmout euro v roce, kdy se zpráva nevydává, pak si podá žádost k Evropské komisi o mimořádné zpracování.³⁵

Důvodem pro vznik maastrichtských kritérií byla obava z toho, že by nedostatečná podobnost členských států ohrozila fungování jednotné měnové politiky. Všechny podmínky jsou hodnoceny striktně a je kladen důraz na jejich dlouhodobou udržitelnost. Proto není důležitý pouze současný stav, ale i přepokládaný vývoj dalších období. Poté, co dojde k naplnění všech požadavků, vydá Rada EU rozhodnutí, konzultované s Evropským parlamentem, o zrušení výjimky na zavedení eura. Následuje určení

³² Konvergence: z latinského slova con-vergere (ohýbat k sobě), označuje sbíhání, sblížování, popř. vývoj. Opakem je divergence. Tento pojem se využívá i v matematice nebo lingvistice.

³³ Dříve čl. 108 a 109 Smlouvy o EX a 130 a 131 Lisabonské smlouvy

³⁴ BRŮŽEK, Antonín; SMRČKOVÁ, Gabriela; ZÁKLASNÍK, Martin. *Evropská měnová integrace a Česká republika*, Praha : nakladatelství Velryba, 2007, str.73.

³⁵ Této možnosti naposledy využilo Lotyšsko.

fixního konverzního poměru mezi národní měnou a eurem, který slouží v daném státě k přepočítávání veškeré částky denominované v národní měně.³⁶

Maastrichtská kritéria jsou podle čl. 140 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“) definována takto:

- „Dosažení vysokého stupně cenové stability patrného z míry inflace, která se blíží míře inflace nejvýše tří členských států, jež dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků.
- Dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí patrný ze stavu veřejných rozpočtů nevykazujících nadměrný schodek ve smyslu čl. 126 odst. 6.³⁷
- Dodržování normálního flukтуаčního rozpětí stanoveného mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému po dobu alespoň dvou let, aniž by došlo k devalvaci vůči měně jiného státu.
- Stálost konvergence dosažené členským státem a jeho účastí v mechanismu směnných kurzů Evropského měnového systému, která se odráží v úrovních dlouhodobých úrokových sazeb.“

Podle dikce ustanovení Smlouvy o SFEU musejí Maastrichtská konvergenční kritéria pro zavedení společné měny platit kumulativně a neplní-li stát některou z těchto podmínek, nelze je tedy při kvalifikaci příslušného státu na členství v měnové unii promíjet. Zajímavé je, že plnění některých podmínek je posuzováno velmi přísně (míra inflace), některé podmínky jsou brány velice shovívavě (vnitřní dluh) a dokonce některé podmínky postupně pozbyly svůj dřívější význam (stabilita měnového kurzu). Kritéria byly již od samého počátku jejich zakotvení ve Smlouvě o ES podrobeny silné kritice ekonomů, která se zvýšila zejména na počátku roku 1998 v souvislosti s vyhodnocováním jejich plnění. Z právního pohledu můžeme říci, že maastrichtská kritéria jsou právně nezvratitelná, samozřejmě jen do doby, než by se členské státy dohodly na jejich reformaci. Důležitou právní otázkou je tedy na tomto místě aplikační praxe.³⁸

³⁶ BRŮŽEK, Antonín; SMRČKOVÁ, Gabriela; ZÁKLASNÍK, Martin. *Evropská měnová integrace a Česká republika*, Praha : nakladatelství Velryba, 2007, str.73-74.

³⁷ Rada na doporučení Komise a po zvážení všech podmínek, které dotyčný členský stát případně učiní, kvalifikovanou většinou rozhodne po celkovém zhodnocení, zda existuje nadměrný schodek.

³⁸ TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str.50-51.

3.1 Kritérium cenové stability

Kritérium cenové stability řadíme k těm, které jsou prostředky práva téměř neuchopitelné. Žádný stát Evropské unie si nemůže dovolit ovlivňovat tvorbu cen například pomocí regulací. Právní podstatu tak vystihuje díkce čl. 1 Dodatkového protokolu č. 13 ke Smlouvě o EU a Smlouvě o fungování EU o kritériích konvergence uvedených v čl. 140 SFEU. To znamená, že členský stát musí dlouhodobě vykazovat udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace měřenou v průběhu dvanácti měsíců před provedeným šetřením. Tato míra nesmí překračovat o více jak 1,5 procentního bodu míru inflace nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků. Míra inflace je měřena pomocí Harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (dále jen „HICP“) na srovnatelném základě s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech. HICP je stanoven normou evropského práva ve formě Nařízení Rady (ES) č. 2494/95 ze dne 23. října 1995 o harmonizovaných indexech spotřebitelských cen. Tato norma byla několikrát novelizována, takže platí v konsolidované verzi. Kritérium cenové stability je definováno jednoznačně a i proto patří k nejpřísněji sledovaným parametrům pro posouzení každé kandidatury členského státu na vstup do třetí etapy hospodářské a měnové unie. Přísnost tohoto kritéria se ukázal na případě Litvy, jejíž míra inflace tehdy přesahovala platný inflační práh (2,6 %) o 0,1 %. Po této události se na jaře 2006 zvedla vlna nevole, ke které se mimo jiné přidal i tehdejší guvernér České národní banky Zdeněk Tůma. Další kandidátské země vystupovaly na jednáních s požadavky na změny hodnocení inflačního kritéria. Například navrhovaly, aby se do výpočtu nezapočítávaly země, jež nebyly součástí eurozóny. Další požadavky poukazyvaly na skutečnost, že vypočítávání míry inflace bylo formulováno v jiné době pro jinou skupinu států, a proto bylo podáno několik návrhů na nové vypočítávání dle definice ECB pro inflační cíl. To znamená, že danou hodnotu by určovaly tři státy nejvíce se přibližující k inflačnímu cíli ECB, který by byl stanoven mírně pod dvěma procenty. V případě přijetí by tento návrh významně usnadnil řízení měnové politiky centrálním bankám kandidátských států.³⁹ A ačkoliv se zdá, že znění díkce čl. 140 odst. 1 první odrážky je jednoznačné, vyskytly se v průběhu aplikace některé pochybnosti. Za prvé to byla pochybnost, zda brát skutečně za základ inflaci tří nejlepších států a inflaci celé

³⁹ BRŮŽEK, Antonín; SMRČKOVÁ, Gabriela; ZÁKLASNÍK, Martin. *Evropská měnová integrace a Česká republika*, Praha : nakladatelství Velryba, 2007, str.75-76.

eurozóny v porovnání s jednotlivými státy, které doposud euro nezavedly. Tento výklad by byl z právního hlediska zkreslující, neboť ve SFEU se jednoznačně hovoří o státech a z hlediska ekonomie není problém počítat inflaci pro každý stát eurozóny zvlášť. Druhá pochybnost spočívá v pojmu „nejlepší výsledky v oblasti cenové stability“. V nových členských státech se totiž vyskytují případy tzv. záporné inflace, což nelze brát jako nejlepší ekonomický výsledek. I přes obě uvedené pochybnosti, lze toto kritérium označit za právně jasné a nezpochybnitelné.

Závěrem tedy můžeme shrnout kritérium cenové stability za nejpřísnější kritérium pro kvalifikaci na členství v měnové unii, z něhož SFEU nepřipouští žádné výjimky. Důvodem je, že nízká a sjednocená míra inflace je primárním předpokladem funkčnosti jednotné měnové politiky, na které je od roku 1999 postavena evropská měnová unie a zároveň činnost Evropské centrální banky. Od roku 1999 Evropská centrální banka využívá příslušné nástroje, které jsou pro všechny státy jednotné, k udržení nízké míry inflace ve všech zemích evropské měnové unie.⁴⁰ V případě jakýchkoliv změn Smlouvy, které by se týkaly např. změny definice maastrichtských kritérií, je vyžadován souhlas všech členů EU. Země, které kandidují, tak nemohou žádat o změnu přepsání právních aktů, ale mohou se pokusit o změnu při aplikaci daného kritéria, které je formulováno v Protokolu Maastrichtské smlouvy. Nicméně lze konstatovat, že zástupci eurozóny zůstali v této otázce neúprosní a doposud otevřená diskuse nepřinesly žádné konkrétní výsledky. Hlavním argumentem pro tento postoj se stalo pravidlo rovného zacházení v EU a obraz samotného vývoje evropské integrace, který pozitivně přispívá k politické stabilitě.⁴¹

Česká republika kritérium cenové stability dlouhodobě neplní z důvodu současného nastavení parametrů veřejných financí. V současné chvíli Česká republika kritérium neplní zejména kvůli administrativním opatřením (především zvýšení snížené sazby DPH od počátku roku 2012). Podle výpočtu hodnoty kritéria tří zemí, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků, plnila Česká republika kritérium ve sledovaném období v letech 2009 – 2011, v srpnu 2012 však již kritérium cenové stability plněno nebylo. Rok 2009 byl ve znamení meziročně výrazně nižších cen energií i potravin v podmínkách globální recese, což se společně s propadem domácí ekonomiky

⁴⁰ TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str.106-108.

⁴¹ BRŮŽEK, Antonín; SMRČKOVÁ, Gabriela; ZÁKLASNÍK, Martin. *Evropská měnová integrace a Česká republika*, Praha : nakladatelství Velryba, 2007, str.78.

odrazilo ve značné dezinflaci, která vrcholila ve 2. čtvrtletí roku 2010. Od této chvíle je možné pozorovat pozvolný růst cen, který se v roce 2012 ještě zrychlil. Růst cen byl zapříčiněn na jedné straně administrativními opatřeními, na druhé straně cenami ropy a potravin. Mezi administrativní opatření můžeme zahrnout zvláště dvě zvýšení DPH (v roce 2010 zvýšení obou sazeb o 1 procentní bod, v roce 2012 zvýšení snížené sazby o 4 procentní body) a zvýšení spotřebních daní, které se udály ve stejných letech. Naopak co nebylo patrné, tak to byly inflační tlaky z domácí ekonomiky. Meziroční růst spotřebitelských cen se v roce 2011 pohyboval okolo 2 % inflačního cíle České národní banky (dále jen „ČNB“). Cenový vývoj v období let 2013 – 2015 se předpokládá, že by měl být charakterizován mírnou inflací, které by měl přinést plnění kritéria cenové stability. Ovšem je potřeba, aby v České republice nedošlo k jiným než doposud plánovaným úpravám nepřímých daní či jiným administrativním opatřením v oblasti spotřebitelských cen, které by znamenaly významný proinflační dopad. Další nejistotu také představuje výpočet hodnoty kritéria, z něhož mohou, ale nemusejí, být vyloučeny některé státy, které mají velmi nízkou inflaci. Konečná úroveň kritéria tak může být vychýlena neočekávaným směrem.

Od počátku roku 2010 je inflační cíl ČNB stanoven na 2 %, přičemž se ČNB snaží o to, aby reálná hodnota inflace nebyla vyšší nebo nižší než cíl o více jak jeden procentní bod. Vzhledem k definici cenové stability ECB a inflačním cílům zemí EU stojících mimo eurozónu má takto stanovený cíl poměrně dobré předpoklady pro budoucí plnění kritéria cenové stability.⁴² Přes všechny vyhlídky je nutné počítat s možnými výkyvy, se kterými se v době vypracování předpokladů pro plnění kritéria cenové stability nepočítalo. Uvést můžeme zejména události posledních měsíců jako pád vlády České republiky vedená Petrem Nečasem, vláda ČR Jiřího Rusnoka v demisi, následné rozpuštění Poslanecké sněmovny, v neposlední řadě předčasné volby do Poslanecké sněmovny ČR a jejich rozpačitý výsledek. Největší událost, která se přímo dotkla nejen cenové stability, byla intervence České národní banky ze dne 7. listopadu 2013, která měla za cíl oslabení koruny vůči euru na devizovém trhu. Banka zároveň chce skrze slabou korunu a vyšší dovozní ceny zvýšit inflaci. Zda tento krok přinese požadovaný efekt, poznáme nejdříve na začátku roku 2014. Všechny tyto kroky mohou přinést výsledky, díky kterým může dojít k odklonu od původních předpokladů.

⁴² *Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou*, Společný dokument Ministerstva financí ČR a České národní banky schválený vládou České republiky na jejím zasedání dne 20. prosince 2012, str. 3-8.

3.2 Kritérium stavu veřejných financí

Kritérium udržitelnosti veřejných financí je složen z požadavku na nízký vládní deficit a na nízký veřejný dluh a je zaměřeno na střednědobou udržitelnost veřejných financí.⁴³

Ohledně vládního deficitu je zde dán požadavek na zdravé veřejné finance. Ty by měly být tak zdravé, aby mohly zastoupit měnovou politiku při stabilizaci ekonomiky. Pakliže veřejné finance takovými jsou, pak se stávají nezbytnou podmínkou pro úspěšnou reálnou konvergenci ekonomiky a zvýšení životní úrovně obyvatel. Konsolidace veřejných financí je důležitá pro povedené působení v měnové unii, kde Evropská centrální banka striktně určuje evropskou měnovou politiku. V situacích, kdy by ekonomika země byla postižena asymetrickým šokem, nabývaly by na důležitosti nástroje fiskální politiky. Důležité je uvědomit si, že výrazné schodky na straně jedné nerespektují Pakt stability a růstu a znemožnění působení fiskálních automatických stabilizátorů na straně druhé. Ne náhodou je dnešní hranice přípustného rozpočtového deficitu stanovena po vzoru Německa. Německo uplatňovalo tzv. zlaté pravidlo, které stanovilo, že schodky jsou přijatelné tehdy, pokud odpovídají veřejným investičním výdajům. Zlaté pravidlo předpokládá, že veřejné investice obvykle dosahují úrovně tří procent HDP.⁴⁴ Tento doporučený poměr schodku veřejných financí převzala SFEU a její Dodatkový protokol o postupu při nadměrném schodku. V čl. 140 SFEU je stanoveno, že v případě poměru schodku veřejných financí je potřeba sledovat vývoj rozpočtové situace, tedy zda poměr schodku veřejných financí nepřekračuje doporučenou hodnotu tří procent. Tento vývoj je třeba sledovat i z hlediska časového, tedy zda klesal podstatně a nepřetržitě, anebo překročil doporučené hodnoty jen výjimečně a dočasně. Oba tyto předpoklady jsou součástí kritéria schodku veřejných financí a platí alternativně, tzn. že je podmínka přípustného schodku veřejných financí splněna absolutně, nebo že schodek veřejných financí podstatně klesal, anebo překročení doporučené hodnoty je výjimečné. Právní problém je ve výkladu druhé alternativy. U vyhodnocování kritérií poměru veřejného zadlužení se přihlíží i k tomu, zda schodek veřejných financí překračuje veřejné investiční výdaje, jakož i ke všem dalším faktorům,

⁴³ BRŮŽEK, Antonín; SMRČKOVÁ, Gabriela; ZÁKLASNÍK, Martin. *Evropská měnová integrace a Česká republika*, Praha : nakladatelství Velryba, 2007, str.83.

⁴⁴ BALDWIN, Richard; WYPLOSZ, Charles. *Ekonomie evropské integrace*, 4. vydání, Praha: Grada, 2013, str. 84.

včetně střednědobých hospodářských a rozpočtových pozic příslušného členského státu.⁴⁵

Veřejný dluh má přímý vztah s deficitem veřejných financí, jelikož záporná salda veřejných rozpočtů tento dluh navyšují. Veřejný dluh je zakotven ve SFEU a jejím Dodatkovém protokolu č. 12 o postupu při nadměrném schodku. Ten stanovuje doporučený poměr veřejného zadlužení k hrubému domácímu produktu na 60 %. Čl. 126 odst. 2 Smlouvy o EU stanovuje sledovat vývoj rozpočtové situace v případě poměru veřejného zadlužení, obdobně jako v případě poměru schodku veřejných financí. Sleduje, zda poměr veřejného zadlužení k hrubému domácímu produktu nepřekračuje doporučenou hodnotu šedesáti procent. I u tohoto kritéria platí obě součásti příslušné podmínky alternativy. I u druhé alternativy je, stejně jako u poměru schodku veřejných financí, problémem její právní výklad.⁴⁶

Česká republika kritérium stavu veřejných financí v současné době neplní. Vůči ČR byl v roce 2009 (dříve také v letech 2004 – 2008) zahájen postup při nadměrném schodku, který v souvislosti s neplněním tohoto kritéria nadále pokračuje. Na přelomu let 2008 a 2009 došlo v důsledku razantního zpomalení ekonomického růstu a recese k významnému zhoršení salda sektoru vládních institucí. Zároveň došlo ke zvýšení výdajů spojených se zmírňováním dopadů hospodářské recese na ekonomické subjekty. Od roku 2010 vláda provádí konsolidační opatření, kdy v roce 2010 došlo k opatřením, které byly zaměřeny na zvýšení příjmů z DPH a na pokles mzdových výdajů. Opatření učiněná v roce 2011 byly na straně příjmů zaměřeny na změny v dani z příjmů fyzických osob a v pojistném na sociální zabezpečení, zdanění darovaných emisních povolenek a zavedení odvodů z fotovoltaických elektráren, na straně výdajů došlo k pokračování ve snižování objemu mzdových prostředků v sektoru vládních institucí a omezení státní sociální podpory. V roce 2012 pak došlo na příjmové straně hlavně k jednorázovému zvýšení snížené sazby DPH a ke zdanění příjmů z loterií, na výdajové straně pak ke snížení příspěvku na stavební spoření a k úsporným opatřením v rámci zdravotního systému. Důležitým činitelem, který omezil v roce 2012 výdaje, bylo usnesení vlády o vázání výdajů rozpočtových kapitol. Deficit pro rok 2012 byl předpokládán na 5 % HDP, do kterého byly zahrnuty i finanční kompenzace církvím

⁴⁵ TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str.74-76.

⁴⁶ Tamtéž, str. 76-77.

o hodnotě 59 mld. Kč. Od roku 2013 se očekává dosažení deficitu sektoru vládních institucí pod úroveň maastrichtského kritéria. Konkrétní fiskální strategie směřuje ke snížení deficitu na úroveň 2,7 % HDP v roce 2014 a 2,4 % HDP v roce 2015. Riziko pro další vývoj však přináší trvající dluhová krize v eurozóně, zejména v souvislosti s přetrvávající dluhovou krizí v Řecku a problematickou situací ve Španělsku, a její následné makroekonomické a fiskální dopady v ČR. V případě, že by došlo k prudkému zpomalení ekonomického růstu, mělo by to vliv zejména na daňové příjmy a tím i na saldo sektoru vládních institucí. Situace okolo plnění kritéria stavu veřejných financí bude poznamenána, stejně jako kritérium cenové stability, listopadovou intervencí ČNB. Pravděpodobně tak dojde ke změnám původní strategie, která zde byla nastíněna.

Co však ČR dlouhodobě plní je kritérium podílu vládního dluhu na HDP. Plnění se ČR dlouhodobě daří zejména proto, že v době vstupu do EU byl vládní dluh na relativně nízké úrovni a to i přesto, že je od roku 2009 dynamika růstu zadlužení výrazně vyšší. Jako možné riziko pro budoucí vývoj představují očekávané negativní dopady stárnutí obyvatelstva. V případě, že by nedošlo k provedení nezbytných reforem důchodového a zdravotního systému, došlo by v dlouhodobém výhledu k dalšímu výraznému zvyšování podílu dluhu na HDP. K posílení fiskální disciplíny by měl přispět i ústavní zákon o rozpočtové odpovědnosti, který by rozšířil fiskální pravidla z centrální vlády i na další subrektory sektoru vládních institucí včetně zavedení tzv. dluhové brzdy. Významně vylepšeno a v souladu se Směrnicí Rady o požadavcích na rozpočtové rámce členských států EU by tak mělo být stávající pravidlo výdajových rámců. Zřejmé tedy je, že období, ve kterém bylo kritérium dluhu sektoru vládních institucí plněné s velkou rezervou, je již dávno pryč a i z tohoto důvodu je potřeba věnovat zvýšenou pozornost na udržitelnost jeho plnění do budoucna.⁴⁷

V případě, že by se situace s neplněním kritéria v budoucnu nelepšila, mohlo by to pro ČR přinést nepříjemné následky, které plynou ze sankcí aplikovaných na základě Paktu stability a růstu. Tyto sankce, které jsou pro členské státy s udělenou výjimkou

⁴⁷ *Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou*, Společný dokument Ministerstva financí ČR a České národní banky schválený vládou České republiky na jejím zasedání dne 20. prosince 2012, str. 4-11.

uplatňovány nepřímo v podobě pozastavení plateb z Kohezního fondu. Další sankce, jenž mají peněžní podobu, jsou uplatňovány až v době členství v eurozóně.⁴⁸

3.3 Kritérium stability měnového kurzu

Jako jednu z podmínek konvergence stanovuje čl. 140 odst. 1 třetí odrážka SFEU. Touto podmínkou se rozumí dodržování normálního flukтуаčního rozpětí, které je stanoveno mechanismem směnných kurzů (dále jen „ERM II“) Evropského měnového systému na dobu alespoň dvou let, aniž by došlo k devalvaci vůči měně jiného členského státu. V Dodatkovém protokolu ke SFEU č. 13 o kritériích konvergence uvedených ve čl. 140 odst. 1 odrážky třetí SFEU ve svém čl. 3 stanovuje podrobnosti této podmínky. Podmínka účasti v mechanismu směnných kurzů Evropského měnového systému (ERM) znamená, že členský stát po dobu alespoň posledních dvaceti čtyř měsíců před šetřením dodržoval flukтуаční rozpětí stanovený mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému (ERM II), aniž by byl směnný kurz vystaven silným tlakům. Zvláště pak nesměl členský stát v tomto období z vlastního podnětu devalvovat dvoustranný střední kurz své měny vůči euru.

Právní výklad naráží u tohoto kritéria na problém výkladu formulace „normální flukтуаční rozpětí“. Podle původního flukтуаčního pásma z roku 1979 byla výchylka +/- 2,25 % okolo centrální parity a výchylka +/- 6 % byla již považována za odchylku od tohoto pravidla. V roce 1993, po krizi Evropského měnového systému, rozšířil Bruselský kompromis v srpnu téhož roku uvedené pásmo na +/- 15 % a výklad „normálního flukтуаčního rozpětí“ se stal ještě komplikovanějším. Z právního hlediska bylo tak problémem dát konkrétní náplň tomuto pojmu, což platilo nejen pro Evropský měnový systém v letech 1978-1998, ale platí to i pro ERM II, který se stal jeho právním nástupcem. Toto kritérium pozbývá smysl, neboť v roce 1998 tuto podmínku splnily všechny státy EU, což pravděpodobně nebyl původní záměr tvůrců Smlouvy o ES. Co se týče nových členských států, tak se ukazuje, že i všechny tyto státy podmínku splňují, a tak toto kritérium nemá žádnou vypovídací hodnotu.⁴⁹

⁴⁸ BRŮŽEK, Antonín; SMRČKOVÁ, Gabriela; ZÁKLASNÍK, Martin. *Evropská měnová integrace a Česká republika*, Praha : nakladatelství Velryba, 2007, str.84.

⁴⁹ TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str.108-109.

Vyhodnocení plnění kritéria účasti v mechanismu směnných kurzů Českou republikou bude možné poté, co ČR vstoupí do ERM II, čímž bude stanovena centrální parita koruny k euru. Česká měna do systému zatím zapojena nebyla, čímž není stanovena centrální parita k euru, vůči níž by se sledovaly fluktuace měnového kurzu a tedy i plnění tohoto kritéria. V posledních dvou letech se kurz koruny vůči euru pohyboval v poměrně úzkém pásmu a v jeho vývoji nebyl zaznamenán patrný jednoznačný trend. Zkušenosti z předešlých let však přepokládají, že výchyly kurzu mohou v turbulentních dobách přesáhnout stanovený rozsah fluktuace. Avšak listopadová intervence ČNB ukázala snahu ČNB uvolnit měnovou politiku a podpořit její růst. Dlouhodobý trend posilování koruny byl přerušen ve druhé polovině roku 2008, následně však došlo k významnému oslabení, který byl zapříčiněn odlivem zahraničních investorů vůči středoevropskému regionu včetně ČR v době světové finanční krize. Po odeznění finanční krize následovalo období mírného posilování koruny, které vzaly za své s rozšiřující se dluhovou krizí. Do budoucna bude pro úspěšné plnění kritéria klíčové vhodné načasování vstupu do kurzového mechanismu ERM II. Vstup by se ideálně měl udát v ideálních podmínkách stabilní situace v tuzemské ekonomice, na světových finančních trzích i z hlediska investičních nálad vůči ČR i celému našemu regionu. Délku setrvání členské země EU v mechanismu stanovuje Smlouva minimálně na dva roky před vyhodnocením připravenosti na přijetí eura. Z dokumentů Strategie přistoupení ČR k eurozóně ze září 2003 a Aktualizované strategie přistoupení ČR k eurozóně ze srpna 2007 vyplývá, že se vláda a ČNB shodují na setrvání ČR v ERM II jen na minimálně nutnou dobu, z čehož můžeme vyvodit, že ČR plánuje vstup do mechanismu ERM II až po dosažení vysoké míry ekonomické sladění a po vytvoření předpokladů pro to, aby ji bylo umožněno krátce po vyhodnocení kurzového kritéria přijmout měnu euro.⁵⁰

3.4 Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

Účast členského státu v mechanismu Evropského měnového systému a stálost konvergence dosažené členským státem se musí dle čl. 140 odst. 1 čtvrté odrážky projevat v úrovni dlouhodobých úrokových sazeb. Podrobnost této podmínky nalzáme v Dodatkovém protokolu č. 13 ke SFEU o kritériích konvergence uvedených

⁵⁰ *Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou*, Společný dokument Ministerstva financí ČR a České národní banky schválený vládou České republiky na jejím zasedání dne 20. prosince 2012, str. 4-13.

v čl. 4. Kritérium sblížení úrokových sazeb znamená, že v průběhu sledování po období dvanácti měsíců před šetřením, členský stát vykazoval průměrnou dlouhodobou nominální úrokovou sazbu, jež nepřekračovala o více než dva procentní body úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků. Úrokovou sazbu lze zjistit na základě dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů, s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech. Počátkem roku 1998 byl při vyhodnocování složení účastníků měnové unie vzat za základ pro aplikaci této podmínky aritmetický průměr dlouhodobých úrokových sazeb zemí s nejnižší mírou inflace.⁵¹

Česká republika v současnosti toto kritérium bez problémů plní a i přes těžko předvídatelný vývoj na finančních trzích se neočekávají tak významné tlaky, aby zabránily plnění tohoto kritéria v následujících letech. Rizikový faktor zde nepředstavuje dokonce ani dluhová krize v eurozóně. Ovšem co je podstatné, tak to je zachování důvěry finančních trhů ve střednědobou konsolidaci a dlouhodobou udržitelnost českých veřejných financí.⁵²

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb je často považováno za přežitou veličinu, neboť na počátku devadesátých let, kdy bylo toto kritérium konstruováno ve Smlouvě o ES a příslušném dodatkovém protokolu, byly celosvětově úrokové sazby poměrně vysoké a prosazoval se trend jejich snižování. Nyní však dochází spíše k celosvětovému poklesu úrokových sazeb. Z tohoto důvodu tak dnes kritérium splňují téměř všichni, čím se de facto stává toto kritérium bezzubým.⁵³

3.5 Aplikační praxe maastrichtských kritérií

Interpretace jednotlivých kritérií a jejich plnění jednotlivými státy ukazují, že z pěti podmínek nutných pro vstup do třetí etapy měnové unie a zavedení společné měny,

⁵¹ TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str.110-112.

⁵² *Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou*, Společný dokument Ministerstva financí ČR a České národní banky schválený vládou České republiky na jejím zasedání dne 20. prosince 2012, str. 4-14.

⁵³ TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str.110-112.

se natolik zmírnily, že de facto (nikoliv de iure) pozbyly svůj smysl. Konkrétně můžeme uvést stálost výkyvu marží směnného kurzu, kde výklad z roku 1993 v rozmezí +/- 15 % umožnil nakonec splnit toto kritérium všem státům, včetně Řecka a také o průměrnou úrokovou sazbu, kde je interpretační práh tak měkký, že dovoluje plnit tuto podmínku bez větších problémů skoro všem státům. Z těchto důvodů pak často bývá Smlouva o SFEU označována za lex imperfecta a to proto, že se podmínky při praktické aplikaci rozdělila na kategorii soft law (poslední dvě jmenovaná kritéria) a hard law (míra inflace, rozpočtový schodek a státní dluh). Za nejpřísněji sledovanou podmínku je z pohledu aplikační praxe orgánů EU považována míra inflace. Za míru inflace totiž zodpovídá a ovlivňuje ji v rámci jednotných nástrojů unijní měnové politiky jen Evropská centrální banka. Z hlediska aplikační praxe jsou podmínky rozpočtového schodku ještě daleko problematičtější. Aplikačním problémem je i působení těchto kritérií pro futuro, neboť Smlouva přesně definuje podmínky, za jakých se do měnové unie vstupuje, ale již nijak nevymezila podmínky, za jakých se v ní udržet. Mimo jiné je rozpočtová politika, na rozdíl od politiky měnové, v pravomoci členských států a stává se politikou koordinovanou. Smlouva o SFEU stanovuje postupy, které napomáhají dodržovat rozpočtovou disciplínu, ale jsou vymezeny pouze rámcově. Pro přesnější vymezení uvedených postupů by bylo potřeba dalšího výkladu.⁵⁴

⁵⁴ TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str.51-52.

4. Přípravy České republiky pro přijetí eura

Česká republika se v souvislosti se vstupem do Evropské unie zavázala přijmout společnou měnu euro. Jelikož ČR od vstupu do EU do současnosti neplní požadovaná konvergenční kritéria pro přijetí společné měny, je jí udělena ve smyslu čl. 122 Smlouvy o založení Evropského společenství výjimka. Přejednost této výjimky jí ovšem nezbavuje povinnosti přijmout euro, k čemuž se ostatně Česká republika zavázala v čl. 4 Aktu o přistoupení ČR k EU. Podmínkou pro přijetí do eurozóny je splnění maastrichtských kritérií a provedení některých legislativních úprav, včetně přijetí nové legislativní úpravy o postavení a působnosti centrální banky. Neméně důležité je zajistit přechod na euro v oblasti technické, institucionální a legislativní. Strategii ČR pro přijetí eura odhalují především dokument Konvergenční program České republiky, který stanovuje trajektorii zlepšení stavu veřejných financí tak, aby ČR splnila zmiňovaná maastrichtská kritéria udržitelným způsobem a Národní plán zavedení eura v České republice, který popisuje jednotlivé kroky a změny, které bude nutno provést v procesu přechodu na jednotnou měnu euro. Rozhodnutí o načasování opatření, které ve svém důsledku povedou k zavedení eura, jsou v kompetenci státu. Konečné posouzení tak konečkonců náleží až orgánům Evropské unie.

4.1 Konvergenční program České republiky

Současný Konvergenční program České republiky, který vypracovalo Ministerstvo financí České republiky na období 2013–2016, a který byl schválen vládou České republiky dne 24. dubna 2013, se skládá ze sedmi vzájemně provázaných kapitol a je výjimečný hned v několika aspektech. Počátkem května 2014 uplyne deset let od vstupu České republiky do Evropské unie a zároveň je rok 2013 posledním hodnoceným rokem, který bude brán v úvahu pro řádné uzavření postupu při nadměrném schodku, který je veden s Českou republikou od 2. prosince 2009. Rok 2013 je také velmi důležitý pro ukotvení hospodářsko-politické koordinace, což znamená, že by do konce tohoto roku měly být dokončeny přípravy, řady projednávání a schvalování strukturálních reforem formujících český rozpočtový a fiskální rámec. Důležitým pokrokem ve fiskálně-rozpočtové oblasti by měla být implementace směrnice o požadavcích na rozpočtové rámce členských států, která je vyžadována pro všechny země Evropské unie do konce roku 2014. V rámci této implementace je také počítáno s přijetím parametrů rozpočtové disciplíny a automatické

nápravy obsažených ve Smlouvě o stabilitě, koordinaci a správě v Hospodářské a měnové unii, přestože se k ní Česká republika nepřihlásila. Otázkou nyní zůstává, jak se k těmto požadavkům postaví nová vláda, jež vzešla z říjnových předčasných voleb.

Kapitola první, věnovaná hospodářské politice, je rozdělena na politiku fiskální, měnovou a strukturální. Pro hospodářskou politiku je nastaven cíl, kterým by měla být snaha o odstranění nadměrného schodku, která by současně zohlednila eventuelní dopady na výkon české ekonomiky.

4.1.1 Fiskální politika

Jak již bylo uvedeno, Rada v roce 2009 doporučila České republice do roku 2013 (včetně) snížit důvěryhodným a udržitelným způsobem vládní schodek pod hodnotu 3 % HDP. Reakcí na tuto skutečnost bylo provedení několika opatření. V roce 2010 došlo zejména ke zvýšení obou sazeb daně z přidané hodnoty, zvýšení sazeb spotřebních daní, zdvojnásobení sazeb daně z nemovitostí, zrušení některých protikrizových opatření a kromě toho byly navýšeny stropy zdravotních a sociálních příspěvků. Na výdajové straně došlo ke snížením vybraných sociálních dávek, zmrazením důchodů a snížením prostředků na platy a funkční místa. V důsledku těchto okolností došlo oproti roku 2009 ke snížení schodku vládního sektoru na 4,8 % HDP, tj. zlepšení o 0,5 procentního bodu. Rok 2011 se nesl v duchu implementace změn rozložených rovnoměrně na příjmové i výdajové straně. Poklesl objem na platy ve státní správě o 10 %, snížily se platy ústavních činitelů, avšak byly navýšeny objemy prostředků na platy lékařů a učitelů. Nadále docházelo k rušení některých sociálních dávek a bylo provedeno snížení kapitálových výdajů. Na příjmové straně se zachovaly výše příspěvků na sociální zabezpečení a byly zvýšeny i sazby u mýtného. Výsledkem těchto kroků byl deficit stlačen na výši 3,3 % HDP. V roce 2012 přesto přišlo navýšení schodku na 4,4 % HDP. Jedním z důvodů byly finanční kompenzace majetkového vyrovnání státu s církvemi ve výši 5,9 mld. Kč a zahrnutím kapitálového transferu z důvodu plošných korekcí neuznaných výdajů spolufinancovaných z EU ve výši 12 mld. Kč. Zhodnotíme-li situaci za rok 2012 bez těchto výdajových transferů, zjistíme, že by došlo oproti předešlému roku ke zlepšení na 2,5 % HDP. Plány a cíle vlády fiskální konsolidace pro následující

období jsou charakterizovány snahou o oživení české ekonomiky pomocí nižšího daňového zatížení, aniž by došlo k překročení požadované hranice tří procent HDP.⁵⁵

V roce 2013 se očekává dosažení lepšího výsledku než v roce 2012, tedy ve výši 2,8 % HDP. Celkové příjmy by měly vzrůst zejména kvůli zvýšení redukované a základní sazby daně z přidané hodnoty, který by měl přinést přibližně 15 mld. Kč. Vyšší příjem lze očekávat i u daní z příjmů fyzických osob a u spotřebních daní např. ze zvýšení sazby u cigaret. Negativní dopad by mohl být u sociálního pojištění. Na rozdíl od předešlého roku se počítá s mírným navýšením investičních dotací z EU. Výdaje by měly naopak mírně poklesnout, přestože se u naturálních sociálních dávek a u náhrad zaměstnanců očekává spíše stagnace. U tvorby hrubého kapitálu se předpokládá, že by měl být okolo poloviny financován z evropských zdrojů. V oblasti investic se nepředpokládá výrazný propad, přesto by mělo dojít ke zkvalitnění zadávání a kontrol veřejných zakázek, které by vedly k poklesu cen vysoutěžených projektů. Další tlak na pokles cen se předpokládá v oblasti stavebnictví, zejména zkvalitněním konkurence při vypisování veřejných zakázek, především prostřednictvím Zákona o zadávání veřejných zakázek, který v roce 2013 vstoupil v platnost. V roce 2013 se nepočítá s prodejem kmitočtových pásem mobilním operátorům, stejně jako s příjmem z prodeje emisních povolenek. Záporné riziko hospodaření vládního sektoru může po skončení roku 2013 přinést další korekce neuznaných refundací z EU, přesto se predikce letošního deficitu jeví jako vyrovnaná.⁵⁶

Střednědobý výhled rozpočtu pro roky 2014 – 2016 předpokládá, že i přes vysoce zápornou produkční mezeru v letech 2013-2014 se bude deficit vládního sektoru pohybovat okolo 3 % HDP.

V roce 2014 se v oblasti příjmů vládního sektoru, jako jedna z nejvýraznějších změn, očekává absence vyšší daňové diskrece. Tento krok vlády je odůvodněn především snahou o stabilizaci daňového prostředí v podmínkách slabé důvěry v ekonomiku a nízkých očekávání ekonomických subjektů. U inkasa daně z příjmů fyzických osob by v roce 2014 mělo dojít k nárůstu okolo 5 %, kdy polovinu nárůstu přinese zvýšení objemu mezd a platů v ekonomice a zbytek obstarají menší diskreční změny,

⁵⁵ *Konvergenční program České republiky*, Ministerstvo financí České republiky, duben 2013, str. 3.

⁵⁶ Tamtéž, str. 13.

např. zrušení základní slevy pro pracující důchodce. Pro rok 2015 se počítá s tím, že bude v souvislosti s Jedním inkasním místem osobní důchodová daň silně ovlivněna reformou přímých daní a odvodů. Vlivem diskrečního opatření se odhaduje, že dojde k celkovému propadu, který způsobí pokles inkasa. Důležitými skutečnostmi změny budou dolišný základ daně, výše sazby a slev na dani. Naopak dobrý vliv by mělo přinést zrušení zaměstnaneckého paušálu. Očekávané opětovné zavedení základní slevy pro pracující důchodce v roce 2016 bude na daňový výnos působit negativně. Pro vládní sektor v ČR jsou rozpočtově nejvýznamnějším příjmem příspěvky na sociální a zdravotní pojištění. V této oblasti by se měly významně projevit vlivy reformy přímých daní a odvodů. Očekává se zatížení zaměstnaneckých výhod, vyjma stravenek. Mimo jiné se předpokládá, že by přesun daňového zatížení ze zaměstnavatele na zaměstnance, měl pozitivně ovlivnit růst mezd a platů. V tomto roce navíc dojde k ukončení platnosti zrušení stropů u příspěvků na zdravotní pojištění. Tento Konvergenční program dále počítá s příjmy z úrazového pojištění poskytovaného prostřednictvím vládního sektoru. Daň z příjmů právnických osob by v následujícím období neměly projít výraznými obměnami. Daň z přidané hodnoty by neměla být příliš vychylována. Až na rok 2016 je plánováno sjednocení hodnoty na 17,5 %. U ostatních spotřebitelských daní jsou významněji posuzovány změny v důsledku opatření, které přinesl balíček z roku 2012. Uvést můžeme na příklad: zvýšení sazby z cigaret, zrušení zelené nafty a zvýšení zdanění řezaného tabáku na úroveň zdanění cigaret v roce 2014 a ukončení odvodu z elektřiny vyrobené ze slunečního záření. Do následujícího období 2013-2016 se neuvažuje o příjmu z emisních povolenek, nepočítá se započtením daně z předepsaného pojistného a nově uvažovaná daň z nabytí nemovitostí. Příčinami tohoto rozhodnutí jsou zejména nejistoty skloubené s neuzavřenými parametry těchto daní. Upuštěno bylo od zvýšení sazby daně z příjmů fyzických osob o jeden procentní bod, daňově osvobozeny budou i domácnosti vytápěné zemním plynem, se zdaněním tichého vína a se zavedením spotřební daně pro CO₂ se také nepočítá.⁵⁷

Očekávaný růst celkových výdajů v letech výhledu bude velmi nízký a bude způsoben zejména pokračující politikou úspor uvnitř sektoru vládních institucí. Nominální stagnace celkového objemu náhrad zaměstnanců by měla pokračovat, což by ale v důsledku nemuselo znamenat pokles průměrné reálné mzdy, neboť vždy záleží na daném správci kapitoly či fondu, který si sám optimalizuje počet pracovních

⁵⁷ *Konvergenční program České republiky*, Ministerstvo financí České republiky, duben 2013, str. 13-14.

míst. V rámci financí vládního sektoru bude značně realizována úspora ve spotřebě vlády, která by měla být značně zasažena plánovanou revizí agend ministerstev, státních fondů a řady dalších jednotek vládního sektoru. I tento sektor bude ovlivněn zavedením Jednotného inkasního místa, což by mělo vynést úspory ve spotřebě vlády skoro 10 mld. Kč. Oblast mandatorních sociálních výdajů bude ovlivněna valorizacemi důchodů v letech 2013 - 2015. Negativní vliv na objem výdajů by měla přinést změna režimu výplaty nemocenské od roku 2014, kdy bude stanovena výplata nemocenské státem od patnáctého dne nemoci, namísto původního 22. dne. Pozitivní zprávou je očekávané oživení investičních aktivit vládního sektoru, který by měly být způsobeny rostoucími investicemi z domácích zdrojů a navýšením spolufinancování z fondů Evropské unie. Ve zkoumaném období se předpokládá růst výdajů na úrokové platby v průměru okolo tří procent ročně.⁵⁸

4.1.2 Měnová politika

V oblasti měnové politiky České národní banky dochází i nadále v režimu cílování inflace. S inflačním cílem, který je definován jako meziroční růst indexu spotřebitelských cen ve výši 2 % s tolerančním pásmem +/- 1 procentní bod. Inflační cíl je Českou národní bankou vnímán stále jako střednědobý. Ve skutečnosti se tak může stát, že dojde k přechodné odchylce od inflačního cíle, např. v důsledku úprav nepřímých daní, na jejichž primární dopady měnová politika obvykle nereaguje. Současný nízkoinflační vývoj české ekonomiky a vysoká kredibilita České národní banky se promítají v pevném ukotvení inflačních očekávání na hodnotách pohybujících se blízko inflačního cíle.⁵⁹

4.1.3 Strukturální politika

Pro oblast strukturální politiky České republiky jsou stanoveny priority a cíle, z nichž nejdůležitějšími jsou zejména trh práce, podnikatelské prostředí, vzdělávání, výzkum, vývoj a inovace, energetika a klimatická změna a v neposlední řadě dopravní

⁵⁸ *Konvergenční program České republiky*, Ministerstvo financí České republiky, duben 2013, str. 15-16.

⁵⁹ Tamtéž, str. 4.

infrastruktura. Na trhu práce je ČR odhodlána zlepšit slučitelnost rodinného života a života pracovního, posílit veřejné služby zaměstnanosti či podpořit příchod kvalifikovaných pracovníků ze zahraničí. ČR by měla rozšířit nabídku služeb péče o děti předškolního věku, upravit vstup a pobyt cizinců na území státu a přijmout řadu dílčích opatření, které by měly zvýšit kvalitu a efektivitu služeb zaměstnanosti. V podnikatelském prostředí jsou změny zaměřeny zejména na modernizaci a zefektivnění fungování veřejné správy, rozvoj služeb pro podnikání a boj proti korupci. Měl by být také zlepšen proces pro zadávání veřejných zakázek a zvýšena jeho transparentnost. Reformy u vzdělání jsou zaměřeny zejména na zefektivnění systému vzdělávání a jeho přizpůsobení potřebám české ekonomiky, která se výrazně orientuje na průmysl a export. K nejvýznamnějšímu kroku by mělo dojít s reformou vysokého školství, která se snaží o zvýšení transparentnosti a kvality terciárního vzdělávání. Reforma se týká zvláště oblastí akreditací, financování a úpravy pravomocí orgánů vysokých škol. U výzkumu, vývoje a inovací se setkáváme s tendencemi o rozvoj spolupráce mezi podnikovou sférou a výzkumnými institucemi a podpoře inovačního podnikání. K opatřením můžeme zařadit i snahy o poskytování rizikového kapitálu a zlepšení využití potenciálu průmyslového vlastnictví. Zvyšování energetické účinnosti a snižování emisí skleníkových efektů je ze strany ČR aktivně prosazováno. Z těchto důvodů budou i nadále podporovány projekty, které budou přispívat ke snižování energetické náročnosti budovy, průmyslové výroby a dopravy. Pro zvýšení kapacity a kvality dopravní infrastruktury se ČR zaměří na dobudování páteřní dopravní sítě a napojení zbývajících regionů či stěžejních průmyslových center na hlavní trasy. Klíčem k úspěchu však bude zajištění potřebných finančních prostředků a jejich hospodárné využití na stanovené projekty. Za tímto účelem budou schváleny strategické dokumenty: Dopravní politika ČR pro období 2014 - 2020 s výhledem do roku 2050 a Dopravní sektorové strategie.⁶⁰

Pro realizaci úspěšné fiskální konsolidace, která vede ke zdravým a udržitelným veřejným financím je potřeba silný národní institucionální rámec fiskální a rozpočtové politiky. Důležité kroky vedoucí k jeho posílení lze spatřit v přípravě ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti a na něj navazujícího zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti a v novelizaci souvisejících právních předpisů.

⁶⁰ *Konvergenční program České republiky*, Ministerstvo financí České republiky, duben 2013, str. 4-5.

4.1.4 Ústavní zákon o rozpočtové odpovědnosti

Návrh ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti byl schválen vládou v říjnu 2012 a následně 6.2.2013 úspěšně prošel prvním čtením v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Po druhém čtení, které probíhalo 11. a 12.6.2013 bylo jednání přerušeno, od té doby se již o návrhu nejednalo. Tento ústavní zákon bude představovat právní normu zastřešující národní fiskální rámec. Tato norma ve svém obsahu definuje základní principy a zásady pro zdravé a dlouhodobě udržitelné veřejné finance. Mezi nejdůležitější body ústavního zákona patří zejména zavedení povinnosti, aby instituce vládního sektoru sestavovaly rozpočet a střednědobý výhled rozpočtu nejméně na další dva roky, zakotvuje pravidla pro stanovení celkových výdajů sektoru a zřizuje Národní rozpočtovou radu působící jako nezávislý orgán v oblasti fiskální a rozpočtové politiky. Za další klíčový krok lze brát ustanovení fiskálního pravidla pro hospodaření územních samosprávných celků. Obce či kraje podle něj budou muset hospodařit tak, aby celková výše jejich dluhu nepřesáhla 60 % průměru jeho skutečných celkových příjmů za poslední čtyři roky. Pro případ nerespektování operativních fiskálních pravidel je zakotvena jako pojistka tzv. dluhová brzda. Jde o stanovení maximálního limitu výše podílu vládního dluhu na HDP a dalších limitů dluhu, s nimiž jsou při jejich překročení spojena automaticky aktivovaná nápravná opatření.⁶¹

4.1.5 Zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti

K zajištění větší stability ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti byl pro něj zvolen specifický způsob schvalování. Aby byl schválen, je potřeba souhlasu obou komor Parlamentu České republiky. Zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti kromě dalšího obsahuje vymezení sektoru veřejných institucí, které je konzistentní s definicí sektoru vládních institucí dle Evropského systému národních a regionálních účtů ESA 95. Ministerstvu financí je v předpise ukládána povinnost zveřejňovat základní informace o požadavcích na rozpočtové rámce členských států, které jsou požadovány směrnicí Rady 2011/85/EU ze dne 18. listopadu 2011. Ministr financí má za úkol zřídit

⁶¹ *Konvergenční program České republiky*, Ministerstvo financí České republiky, duben 2013, str. 32.

Výbor pro rozpočtové prognózy, který bude minimálně dvakrát za rok provádět hodnocení prognóz. Z těchto prognóz pak bude vycházet příprava státního rozpočtu, rozpočtů státních fondů a zdravotních pojišťoven. Složení Výboru, způsob jmenování členů a jednání Výboru stanoví Ministr financí vyhláškou. Zároveň tato vyhláška bude obsahovat jakým způsobem budou stanovovány metody pro přípravu prognóz. Střednědobý charakter rozpočtového procesu bude posílen prostřednictvím tzv. Rozpočtové strategie sektoru vládních institucí, která bude každoročně vypracovávána Ministerstvem financí a projednávána vládou. Strategie se stane i součástí Konvergenčního programu ČR, což by mělo vést k propojení fiskální strategie s rozpočtovým procesem. Pro posílení transparentnosti a kredibility nově zaváděných nástrojů a pravidel bude nezávislá fiskální instituce: Národní rozpočtová rada. Mezi primární úkoly Rady bude patřit zjišťování a vyhlášení výše zadlužení používaného v rámci dluhové brzdy, hodnocení plnění číselných fiskálních pravidel a hodnocení výsledků rozpočtového hospodaření na základě státního závěrečného účtu. Rada se bude skládat z pěti členů, kteří budou voleni Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR. Zákon zároveň řeší problém navrhování a volbu členů, kladené požadavky a neslučitelnost s výkonem většiny politických funkcí či její zánik. Člen Rady bude volen na 6 let, přičemž při první volbě bude mandát jednoho člena a prvního místopředsedy zkrácen na 4 roky a u druhého člena a místopředsedy na roky 2, čímž by měla být zajištěna obměna členů. Odborné a technické úkoly bude pro Radu zajišťovat Úřad Rady, v jehož čele bude stát vedoucí Úřadu, který bude volený a odvolávaný Radou. Činnost Úřadu bude hrazena z rozpočtu Rady.⁶²

4.2 Národní plán zavedení eura

Národní plán zavedení eura je určen všem subjektům české ekonomiky a společnosti. Jde o rámcový dokument, který se skládá ze tří částí: Základní informace, Konkretizace úkolů v jednotlivých sektorech a Slovník základních pojmů. Dále je v národním plánu stanoven harmonogram dalších kroků a popsáno institucionální zabezpečení zavedení eura v České republice. Důležitým bodem je identifikace úkolů v jednotlivých oblastech, včetně odpovědnosti, časové náročnosti, kontrolních termínů a termínů splnění tak, aby státní správa, samospráva a soukromý sektor mohly začít s včasnou přípravou.

⁶² *Konvergenční program České republiky*, Ministerstvo financí České republiky, duben 2013, str. 32-33.

Důraz se klade na to, aby všechny důležité kroky byly učiněny ještě dříve, než bude stanoveno cílové datum zavedení eura v České republice. Na vypracování dokumentu se podílelo zejména ministerstvo financí ve spolupráci s Českou národní bankou. Významně se na vypracování podílely také ministerstva průmyslu a obchodu a spravedlnosti za odborné spolupráce profesních a sociálních partnerů a dalších institucí.

Na úvod první části je rozebrán vládou schválený scénář pro zavedení eura. Scénář nese název „Velký třesk“, který je rozdělen do pěti časových fází:

1. Předpřípravná fáze před rozhodnutím o zrušení výjimky pro zavedení eura – ve všech činnostech se používá česká koruna, probíhají technické přípravy na změnu.
2. Přípravná fáze po rozhodnutí o zrušení výjimky pro zavedení eura a před dnem vstupu do eurozóny – ve všech platbách se používá česká koruna, ceny v obchodech, údaje na výplatních páskách, konečné zůstatky na výpisech z bank a podobně jsou uváděny v korunách i v eurech na základě přepočtu podle stanoveného přepočítávacího koeficientu – tzv. duální označování cen (jeho konkrétní rozsah bude upřesněn v aktualizaci národního plánu). Předpokládaná délka této fáze je přibližně půl roku.
3. Období duální cirkulace – dnem zavedení eura musí být všechny bezhotovostní platby prováděny v eurech, pro hotovostní platby mohou být používána eura i české koruny. Česká koruna je postupně stahována z oběhu. Obchodníci mají povinnost zákazníkům vydávat pouze eura, pokračuje také duální označování cen. Trvání období duální cirkulace bude 2 týdny, a to v závislosti na konkrétním datu vstupu (tak aby se jednalo o celé dva kalendářní týdny).
4. Období mezi koncem duální cirkulace a koncem duálního označování cen – ve všech transakcích je používáno výhradně euro, ale pro lepší porovnání cen jsou hodnoty v obchodech i na různých výpisech stále uváděny také v českých korunách. Období bude trvat do konce kalendářního roku, kdy bylo euro zavedeno (za předpokladu zavedení k 1. lednu)

5. Závěrečná fáze zavádění eura – po ukončení povinného duálního označování cen budou veškeré transakce uváděny v eurech. Obchodníci mohou dobrovolně dále uvádět také ceny v korunách, ale nebude to po nich vyžadováno.⁶³

Druhá kapitola první části je věnována základním zásadám zavedení eura v České republice. Mezi základní zásady patří:

- Jednorázové zavedení eura: plánuje se, že bude euro zavedeno k jednomu termínu jak ve formě bankovek a mincí, tak v bezhotovostní formě, tedy aniž by bylo využito přechodového období, ve kterém by euro fungovalo jako bezhotovostní měna.
- Duální cirkulace – krátké období paralelního oběhu eura a české koruny po termínu zavedení eura: Ode dne zavedení eura bude zákonným platidlem euro a české koruny budou postupně stahovány z oběhu. V bezhotovostním platebním styku se od data zavedení eura bude používat výlučně euro. Během dvoutýdenního období duální cirkulace bude možné na území ČR platit českou korunou, avšak obchodníci budou povinni vydávat zpět pouze eura. Po tomto období bude už zákonným platidlem pouze euro.
- Zajištění kontinuity právních nástrojů: Dle čl. 1 nařízení Rady (ES) č. 974/98 ze dne 3. května 1998 o zavedení eura se zavedením eura neovlivní platnost smluv a jiných právních nástrojů, kterými se rozumí: právní předpisy, správní akty, soudní rozhodnutí, smlouvy, jednostranné právní akty, platební nástroje jiné než bankovky a mince a ostatní nástroje mající právní účinek. Nicméně smluvní strany mohou na základě vzájemného souhlasu smluvní podmínky jakkoliv změnit.
- Pravidla pro použití přepočítacího koeficientu: Pro převod korunových hodnot na eura bude možné použít pouze přepočítací koeficient, který stanoví Rada EU ve zvláštním nařízení.
- Pravidla zaokrouhlování: Peněžní částky, které byly stanoveny v českých korunách, ale které mají být zaplaceny k eurech, se zaokrouhlí na nejbližší eurocent.

⁶³ *Národní plán zavedení eura v České republice, část I.*, Národní koordinační skupina pro zavedení eura v ČR, Ministerstvo financí České republiky, 2007, str. 4.

- Princip nepoškození občana, zajištění cenové neutrality při přechodu na euro: Zavedení eura nesmí poškodit jak občany, tak spotřebitele. Poplatky občanů a daně se zaokrouhlí směrem dolů, naopak přeplatky z daní a platby státu občanům se zaokrouhlí nahoru.
- Předcházení zvýšení cen, vnímané inflací, monitoring a kontrola: V souvislosti se zavedením eura bude nutné kontrolovat, aby nedocházelo ke zneužití zvyšování cen. Vývoj cen bude pravidelně monitorován a bude kontrolováno dodržování pravidel přepočtů.
- Minimalizace nákladů: Náklady, které vzniknou jednotlivým subjektům při přípravě na zavedení eura, si budou muset krýt subjekty samostatně. Toto pravidlo platí jak pro soukromý, tak pro veřejný sektor. Stát se bude snažit, aby náklady všech subjektů byly co nejnižší.
- Věcná a finanční odpovědnost: Orgány státní správy a samosprávy ponесou zodpovědnost v rámci svých kompetencí za přípravu příslušných právních aktů. Každý subjekt, tedy i soukromoprávní, bude sám odpovědný za svou organizační přípravu přechodu na euro. Náklady s tím spojené nebudou kompenzovány z veřejných zdrojů.⁶⁴

Kapitola třetí první části je určena pro harmonogram zavedení eura v ČR. Vzhledem k tomu, že stále ještě není stanoven konkrétní termín pro vstup do systému směnných kurzů ERM II a navíc dlouhodobě neplní všechna stanovená makroekonomická kritéria, nejsou pro tento harmonogram stanovena konečná data. Prozatím jsou stanoveny pouze čtyři časové etapy, podle nichž se bude postupovat:

1. etapa – do vstupu do ERM II
2. etapa – od vstupu do ERM II po rozhodnutí o přijetí ČR do eurozóny
3. etapa – mezi rozhodnutím Rady EU o zrušení výjimky pro zavedení eura (a stanovením přepočítacího koeficientu) do dne vstupu do eurozóny
4. etapa - po vstupu do eurozóny

⁶⁴ *Národní plán zavedení eura v České republice, část I.*, Národní koordinační skupina pro zavedení eura v ČR, Ministerstvo financí České republiky, 2007str. 5-8.

V první etapě se konají přípravy změn, které se týkají zavedení eura a stát absolvuje přístupovou proceduru do systému ERM II. Etapa druhá, která musí trvat minimálně dva roky, je charakteristická přípravami v oblasti komunikačních kampaní, přijímání legislativních změn, úprav informačních systémů, apod. Tato etapa musí probíhat po celou dobu bezproblémově. Pakliže je vše splněno dle daných požadavků, včetně plnění konvergenčních kritérií, následují další kroky. Nejdříve jsou vydány Konvergenční zprávy Evropské komise a Evropské centrální banky, kde jsou zhodnoceny stupně konvergence. Na základě těchto zpráv vydá Evropská komise doporučení Radě EU, aby byla České republice zrušena výjimka pro zavedení eura. Rada EU, dle čl. 122 odst. 2 Smlouvy o založení Evropského společenství, v rámci hlasování rozhodne. V případě kladného výsledku určí přibližně půl roku před vstupem do eurozóny koeficient pro přepočítávání, který zafixuje kurz koruny vůči euru. Ve třetí etapě jsou završeny technické přípravy státu. Jedná se zejména o zabezpečení dostatečného množství eurových bankových a mincí. S tím souvisí i potřeba včas zásobit Českou národní banku a další komerční banky eurovým oběživem a také zavést systém duálního označování cen. Zásobit euro-bankovkami je potřeba také bankomaty a ostatní automaty na vydávání peněz. Poslední etapa se vyznačuje provedením aplikace pravidla o duální cirkulaci a z oběhu je stahována původní měna, tedy česká koruna. Po skončení lhůty, kdy probíhala duální cirkulace, se musí zajistit výměna národní měny v centrální bance a v komerčních bankách. Důležitým bodem bude nastavení systému kontrol dodržování cenových hladin a jejich zaokrouhlování tak, aby nedocházelo ke zneužívání a umělému zvyšování cen. V neposlední řadě je nutná komunikace se samotnými občany.⁶⁵

4.2.1 Institucionální zabezpečení zavedení eura v České republice

Vláda České republiky schválila usnesením č. 1310 ze dne 23. listopadu 2005 Institucionální zajištění přijetí eura v České republice (dále jen „IZZE“), čímž vyslovila souhlas s ustavením funkce národního koordinátora zavedení eura a schválila zřízení Národní koordinační skupiny (dále jen „NKS“) pro zavedení eura v ČR. Ty dále tvoří

⁶⁵ *Národní plán zavedení eura v České republice, část I.*, Národní koordinační skupina pro zavedení eura v ČR, Ministerstvo financí České republiky, 2007, str. 9-10.

Organizační výbor NKS a pracovní skupiny NKS. NKS je složeno ze sedmi resortů⁶⁶, které vytvářejí šest pracovních skupin (dále jen „PS“)⁶⁷. Gestorem, jednatelem, koordinace příprav se dle vzoru ze zahraničí stalo Ministerstvo financí ČR (dále jen „MFČR“). Tento materiál bylo nezbytné vytvořit, aby mohl být následně vypracován Národní plán zavedení eura. Důležité bylo zároveň do procesu zapojit zainteresované instituce a podnikatelský sektor, čímž mělo dojít k lepší komunikaci s občany. Pracovní skupiny měly za hlavní činnost zpracování určité částí Národního plánu zavedení eura (dále jen „NPZE“) a poskytování odborných informací pro strategické rozhodování NKS. Dnes, již několik let poté, co je NPZE schválen, mají za úkol realizaci bodů v daných oblastech a připravovat aktualizace NPZE.

V rámci MFČR byl zřízen Organizační výbor NKS, který zajišťuje administrativní a organizační zázemí procesu přijímání eura. Nedílnou součástí je i úkol shromažďovat a distribuovat informace, které se týkají NKS a jejich pracovních skupin, a to i v dalších státech EU. V rámci IZZE jsou také zpracovány zásady pro přechod na euro, která byly převzaty i do NPZE, a které jsou uvedeny již v předchozí části práce.⁶⁸

Pro zavedení eura v České republice bude v rámci stanovených zásad důležité stanovení správného scénáře. Dříve měly státy tzv. první vlny pouze jeden scénář, dle kterého všechny státy přijaly společnou měnu euro. Dnes již existují scénáře tři, kterým dalo vzniknout nařízení Rady č. 974/98 o zavedení eura. Jedná se o scénáře:

1. jednofázový
2. dvoufázový
3. Phasing out

Jednofázový, nazývaný též jako „Big Bang“ (Velký třesk), je jednodušší a rychlejší. Dochází v něm naráz k zavedení eura v hotovostním i bezhotovostním platebním styku.

⁶⁶ MFČR: předseda, ČNB – místopředseda, Ministerstvo průmyslu a obchodu – místopředseda, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo zahraničních věcí, Úřad místopředsedy vlády pro evropské záležitosti.

⁶⁷ PS pro finanční sektor – MFČR, PS pro veřejné finance a veřejnou správu – ČNB, PS pro komunikaci – MFČR a ČNB, PS pro nefinanční sektor a ochranu spotřebitele – Ministerstvo průmyslu a obchodu, PS pro legislativu – Ministerstvo spravedlnosti a PS pro informatiku a statistiku – Ministerstvo vnitra

⁶⁸ *Národní plán zavedení eura v České republice, část I.*, Národní koordinační skupina pro zavedení eura v ČR, Ministerstvo financí České republiky, 2007, str. 13-16..

Z hlediska pozitivních dopadů jde zejména o jeho menší nákladnost a snadnější komunikaci. Nevýhodný je zejména z hlediska nutnosti vysoké koordinace mezi jednotlivými resorty. Tuto variantu upřednostňují členové NKS.

Dvoufázový, známý též jako madridský scénář, je postaven na přechodném období. V podstatě to znamená, že v první fázi bude euro zavedeno pouze v bezhotovostní formě, kdy se nadále platí národní měnou a euro fyzicky není v oběhu. Tato fáze je limitována maximální povolenou lhůtou tří let. Druhá fáze pak s sebou přináší zavedení eura v hotovostním platebním styku, čímž se zároveň stane zákonným platidlem.⁶⁹

Scénář třetí je spojen se scénářem jednofázovým. Něčím navíc je zde přechodné období jednoho roku. Tento časový úsek je určen pro některé právní nástroje, které jsou v průběhu této lhůty vyjádřeny v národní měně, avšak plnění probíhají již v eurech. Dnem, kdy stát přistupuje k eurozóně, vstupuje euro v platnost.⁷⁰

4.2.2 Banky a ostatní subjekty finančního sektoru

Důležitou úlohu v Národním plánu představuje druhá část, která je svým obsahem nejrozsáhlejší, a která podrobně rozpracovává úkoly jednotlivých sektorů. Jedním z těchto sektorů jsou i banky a další instituce finančního sektoru.

Základním úkolem tohoto sektoru bude zavedení společné evropské měny do oběhu bezhotovostního, tak do hotovostního. Dle dohody s Evropskou centrální bankou je rozhodnuto, že bankovky budou České republice zapůjčeny některými národními centrálními bankami, se kterými ČNB uzavře Smlouvu o zapůjčení bankovek, jejíž obsah bude korespondovat s Obecnými zásadami ECB/2006/9. Převoz bankovek bude uskutečněn až poté, co bude ČR zrušena výjimka, přibližně se odhaduje lhůta šesti měsíců. Splácení bude zajištěno prostřednictvím produkci, kterou bude ČNB zajišťovat.

⁶⁹ BRŮŽEK, Antonín; SMRČKOVÁ, Gabriela; ZÁKLASNÍK, Martin. *Evropská měnová integrace a Česká republika*. Praha: Velryba, 2007, str. 110-112.

⁷⁰ Ministerstvo financí České republiky, Scénáře zavedení eura, [online], [citováno 12.11.2013] Dostupné na:

http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_scenar_prijeti.html.

Podle evropské legislativy však ČNB přísluší právo vyrábět a distribuovat mince, kdy mince mají stejné technické parametry, jen rubové strany mince se liší, neboť je na nich vyobrazen národní námět či výtvarný návrh, který vybere rada ČNB. Bezprostředně před přechodem na společnou měnu poskytne ČNB, v rámci tzv. frontloadingu, oběživo formou zápůjčky bankám. Banky pak následně mohou poskytnout eurobankovy a euromince nefinančnímu sektoru (obchodům, provozovatelům bankomatů, atd.), jde o tzv. subfrontloading. Důležité bude dostatečně zásobit bankomaty a přednastavit softwary a hardwary tak, aby automaty do posledního dne vydávaly české koruny a následně první den již pouze eura. V dostatečném časovém předstihu bude možnost pro občany pořídit si balíček vzorových mincí, aby se s nimi mohli seznámit.⁷¹

Co se týče zavedení eura do bezhotovostního oběhu je ode dne zavedení eura povinné, aby ČNB vstoupila do evropského platebního a zúčtovacího systému TARGET (Trans-European Real Time Gross Settlement Express Transfer System), který vede ECB. Vzhledem k rozložení úkolů se doporučuje vstoupit v předstihu cca. šesti měsíců. V národním systému již dnes existuje mezibankovní platební styk pro korunové převody CERTIC, ve kterém bude možné vést účty ještě čtyři roky. Mimo jiné dojde také ke vstupu do jednotné eurové platební oblasti SEPA (Single Euro Payments Area). Bude muset dojít i ke konverzím bankovních produktů, kterými jsou účty, směnky, šeky, akreditivy, úvěrové produkty a záruky. Konverze bude nutná také u cenných papírů, které budou muset znít na euro, a u informačních systémů subjektů finančního sektoru. Velmi důležitým krokem bude vytvoření právních podmínek pro plnou integraci ČNB do ESCB. Jedná se zejména o převedení některých kompetencí ČNB na ECB, tj. úprava statutu ČNB, přijetí nového zákona o ČNB a přijetí zvláštních norem pro finanční sektor, které se budou týkat přepočtu částek za eura a odstranění vzniklých inkompatibilit.⁷²

⁷¹ BRŮŽEK, Antonín; SMRČKOVÁ, Gabriela; ZÁKLASNÍK, Martin. *Evropská měnová integrace a Česká republika*. Praha: Velryba, 2007, str. 116.

⁷² *Národní plán zavedení eura v České republice, část I.*, Národní koordinační skupina pro zavedení eura v ČR, Ministerstvo financí České republiky, 2007, str. 1-17.

4.2.3 Veřejné finance a veřejná správa a samospráva

Dalším sektorem, kterým se zabývá druhá část Národního plánu, jsou veřejné finance a veřejná správa a samospráva. Sektor veřejných financí je velmi důležitý, neboť v důsledku ovlivňuje sektor soukromý. Proto je kladen důraz na to, aby byla metodika vypracována co nejkvalitněji a v dostatečném časovém předstihu, aby se jednotlivé změny mohly uskutečnit včas a potřebné investice se efektivně rozložily.

Rozpočty budou vyjadřovány v euro hodnotách, namísto původních korun. Účetní závěrky budou v roce před přijetím eura obsahovat částky jak v korunách, tak i v eurech, daňová přiznání budou v korunách, na rozdíl od daňových povinností, ty budou již v eurech. Cla se budou přepočítávat v rámci koeficientu stanoveného pro přepočítávání, stejně tak jako u platů, kdy zaokrouhlení se bude provádět směrem nahoru. Primárním úkolem bude v oblasti cenové politiky cenová regulace a cenové kontroly a s tím spojené sankce za případné podvody ve smyslu neodvolaného umělého zvyšování cen. Systémy veřejného zdravotnictví a sociálního zabezpečení bude nutné nastavit na přepočty příspěvků, dávek a vyměřovacích základů zpětně. Opomenout nelze ani informační systémy, které využívají orgány státní správy, územní samosprávy a fondy sociálního a zdravotního pojištění. Závěrem můžeme konstatovat, že bude muset dojít ke koordinaci celé veřejné správy.⁷³

4.2.4 Nefinanční sektor a ochrana spotřebitele

Tento sektor shrnuje povinnosti a doporučení pro přípravu podniků na zavedení eura a určuje základní pravidla pro ochranu spotřebitelů. To je rozděleno do následujících kategorií:

1. *Konverze cen a duální označování cen*
2. *Duální cirkulace*
3. *Etiketa přechodu na euro*

⁷³ *Tamtéž*, str. 18-27..

4. *Monitoring cen, kontrola a řešení sporů*
5. *Hlavní podnikové aspekty přechodu na euro*

Ad 1: Jak již bylo zmíněno, při konverzi cen dojde k přepočtu cen z českých korun na euro podle stanoveného přepočítávacího koeficientu. K tomuto kroku dojde jednorázově ke dni zavedení eura v České republice. Obchodníci a poskytovatelé služeb budou mít zákonnou povinnost uvádět půl roku předem a rok po zavedení eura na cenovkách, cenících, účtenkách a výpisech z účtu peněžní hodnoty jak v českých korunách, tak v eurech. Půjde tedy o povinné duální označování cen, které bude občanům představeno v rámci informační kampaně.

Ad 2: Doba duálního oběhu je definována jako doba, kdy jsou po zavedení eura v oběhu obě měny, přičemž status měny má euro a česká koruna se bude postupně stahovat z oběhu. Vydávání peněz bude probíhat již v eurech. Okolnosti duální cirkulace budou stanoveny Obecným zákonem o zavedení eura a souvisejícími předpisy.

Ad 3: Důležitým faktorem pro úspěšný přechod na novou měnu je důvěra mezi podniky/institucemi a spotřebiteli. Zde největší roli nebudou hrát zákony a normy, nýbrž morálka a slušné chování. Dle zkušeností států eurozóny lze vyzpozorovat, že se osvědčilo přijetí dohody mezi organizacemi spotřebitelů a profesními sdruženími a podniky z oblasti obchodu a služeb, přičemž je potřeba součinnost státu. Cílem dohody bude přijmout dobrovolný závazek, tzv. fair-pricing agreement, který stanoví, že v období přechodu na euro se budou používat výhradně přepočítávací koeficienty a pravidla zaokrouhlování. Podnik pak bude označen logem a v případě porušení mu bude logo odebráno a bude uveřejněn a bude sankcionován dle závazných předpisů.

Ad 4: Opatření v této oblasti bude mít nezastupitelnou roli, neboť přímo souvisí s důvěryhodností, náladou a spokojeností. Monitoring bude muset poskytovat exekutivě informace z průzkumů a šetření prováděné standardním i nadstandardním způsobem. Příslušné orgány státní správy budou mít na starost dozor nad pravidly, které budou vyhlášeny v zákonech a normách.

Ad 5: Úspěšný přechod na euro bude záviset na tom, jak podniky zvládnou úlohu spojenou se zavedením eura. Ke zvýšení angažovanosti bude potřeba uplatnit systém

vzdělávání na se zaměřením na právní a organizační rámec a vyškolení personálu, který bude s platidlem manipulovat.⁷⁴

4.2.5 Legislativní potřeby zavedení eura

V rámci tohoto sektoru bude potřeba vytvořit nové právní předpisy a zároveň ty staré novelizovat. Hlavním právním předpisem pro zavedení eura se stane Obecný zákon o zavedení eura. Jeho hlavním úkolem bude stanovit zásady pro přechod na euro. Dalším důležitým předpisem bude nový zákon o ČNB, který nahradí nyní platný zákon č. 6/1993 Sb., který by měl zabezpečit přenesení některých pravomocí zejména z měnové politiky na Radu guvernérů ECB. Mezi novelizované právní předpisy budou mimo jiné patřit:

- Nařízení Rady č. 2866/98 z 31. prosince 1998 o přepočítávacích koeficientech mezi eurem a měnami členských států přijímajících euro ve znění nařízení Rady č. 1478/2000 a nařízení Rady č. 1086/2006.
- Nařízení Rady č. 974/98 z 3. května 1998 o zavedení eura, ve znění nařízení Rady č. 2596/2000.
- Nařízení Rady č. 1103/97 ze dne 17. června 1997 o některých ustanoveních týkajících se zavedení eura, ve znění nařízení 2595/2000 ze dne 27. listopadu 2000.

4.2.6 Zdroje informací a komunikace

Hlavním cílem tohoto sektoru je hladký průběh a bezproblémový přechod České republiky na společnou měnu. Každý subjekt musí mít včas a v dostatečném množství k dispozici informace. Zvláštní pozornost bude upřena na znevýhodněnou skupinu obyvatel a příslušníky menšin. Půjde tedy především o seznámení občanů s nezbytnými změnami, usnadnění jejich chápání této nově nastalé situace a zmírnění obav ze zdražování. Kromě občanů musí být poskytnuto dostatek informací také veřejně

⁷⁴ *Národní plán zavedení eura v České republice, část I.*, Národní koordinační skupina pro zavedení eura v ČR, Ministerstvo financí České republiky, 2007, str. 27-36.

správě. Mezi hlavní informační prostředky budou patřit internet, PR aktivity jednotlivých institucí, tištěné materiály, placená inzerce, kampaň v médiích, audiovizuální a multimediální materiály, odborné konference, reklamní předměty a různé akce na seznámení se s eurem. Nejintenzivnější část kampaně proběhne v období od rozhodnutí Rady EU o přijetí ČR do eurozóny až po samotný vstup.⁷⁵

4.2.7 Informační a statistické systémy

Hlavním úkolem je zmapování aktuálního stavu informačních systémů ministerstev a ostatních orgánů ústřední státní správy s ohledem na provázanost těchto systémů s přechodem na euro a se souvisejícími legislativními změnami. Oblast statistiky bude mít na starost Český statistický úřad společně, který bude úzce spolupracovat s ministerstvy a ostatními orgány ústřední státní správy. Tři roky před přijetím eura je plánována revize existujících finančních informačních systémů, kdy se určí, které systémy bude potřeba přizpůsobit. Pro vypracování plánu konverze a úprav těchto informačních systémů bude zapotřebí lhůta zhruba dvou a půl let před zavedením eura. Rok před vstupem se budou informační systémy testovat a případné nedostatky napravovat. Vše by mělo proběhnout tak, aby prvním dnem přijetí všechny systémy fungovaly bez problémů.

Co se týče opatření v podnikatelské sféře, tak i zde půjde zejména o zmapování informačních systémů. Bude třeba zaměřit se na změny týkající se zejména fakturací, účetnictví, finančních řízení či rozdílů při zaokrouhlování. Zhodnocena bude připravenost softwarů a hardwarů a v případě potřeby budou muset být přizpůsobeny, popřípadě nahrazeny novými.

S těmito činnostmi jsou samozřejmě spojeny i náklady. Půjde zvláště o náklady jednorázové, které budou spojeny s konverzí, neboť mnohé informační systémy konverzi neumí. Odhad eliminace těchto problémů se odhaduje na dobu dvou až tří let. Náklady budou odvislé od velikosti subjektu, druhu činnosti a schopnosti přizpůsobit se legislativním změnám. Tento proces s sebou nese i rizika, která jsou spojena

⁷⁵ *Národní plán zavedení eura v České republice, část I.*, Národní koordinační skupina pro zavedení eura v ČR, Ministerstvo financí České republiky, 2007str. 45-53.

s podceněním náročnosti změn informačního systému, nedostatkem odborně zkušených lidských zdrojů, zpožděním metodických postupů a zastaralým hardwarovým a softwarovým vybavením organizací.⁷⁶

Třetí část národního plánu je věnována vysvětlení základních pojmů.

⁷⁶ *Národní plán zavedení eura v České republice, část I.*, Národní koordinační skupina pro zavedení eura v ČR, Ministerstvo financí České republiky, 2007, str. 54-62.

5. Zrušení eura a jeho dopady

Na první pohled se zdá, že téma odstoupení členského státu od společné měny euro je pouze tématem akademickým, přesto je potřeba se touto problematikou zabývat i po právní stránce. Přestože takový případ v minulosti ještě nenastal a v současné době se k tomu žádný stát nechystá, je dobré věnovat tomuto jevu určitý prostor, neboť i když je v dnešní době tento krok málo pravděpodobný, jeho následky by byly hodně výrazné. Domnívám se, že existuje pouze jeden způsob, jak společnou měnu euro nahradit měnou původní. Tento způsob, který je dle mého názoru celkem radikální, je vystoupení státu z Evropské unie. Vystoupení z Evropské unie by de facto znamenalo i opuštění eurozóny a tedy i společné měny euro. Druhým způsobem by bylo vystoupení z eurozóny, kdy by se však ponechalo členství v Evropské unii, je to však v současné době možné?

5.1 Vystoupení členského státu z Evropské unie

O možnosti jednostranného vystoupení zřizovací smlouvy v prvních padesáti letech integračního procesu mlčely, čímž docházelo k mnoha diskusím, zda bylo vystoupení z Evropské unie možné. V době, kdy se tvořila Smlouva o Ústavě, prosazovalo prezidium Konventu, aby byla do textu včleněna klauzule, která by výslovně umožnila členskému státu jednostranné vystoupení z Evropské unie. Ačkoliv se tato snaha setkala s velkým odporem delegátů, byla snaha prezidia přeci jen prosazena a následně potvrzena mezivládní konferencí. Toto ustanovení pak následovalo osud velké části nového obsahu neratifikované Smlouvy o Ústavě a s jen malými úpravami bylo převzato Lisabonskou smlouvou.

Přímo ho nalezneme v čl. 50 Smlouvy o Evropské unii, který zní:

- 1. Každý členský stát se v souladu se svými ústavními předpisy může rozhodnout z Unie vystoupit.*
- 2. Členský stát, který se rozhodne vystoupit, oznámí svůj záměr Evropské radě. S ohledem na pokyny Evropské rady Unie sjedná a uzavře s tímto státem dohodu o podmínkách jeho vystoupení s přihlédnutím k rámci jeho budoucích vztahů s Unií. Tato dohoda se sjednává v souladu s čl. 218 odst. 3 Smlouvy*

*o fungování Evropské unie*⁷⁷. Jménem Unie ji uzavře Rada, která rozhoduje kvalifikovanou většinou po obdržení souhlasu Evropského parlamentu.

3. *Smlouvy přestávají být pro dotyčný stát použitelné dnem vstupu dohody o vystoupení v platnost, nebo nedojde-li k tomu, dva roky po oznámení podle odstavce 2, nerozhodne-li Evropská rada jednomyslně po dohodě s dotyčným členským státem o prodloužení této lhůty.*
4. *Pro účely odstavců 2 a 3 se člen Evropské rady nebo Rady, který zastupuje vystupující členský stát, nepodílí na jednáních ani rozhodnutích Evropské rady nebo Rady, která se jej týkají. Kvalifikovaná většina je vymezena v souladu s čl. 238 odst. 3 písm. b) Smlouvy o fungování Evropské unie*⁷⁸.
5. *Pokud stát, který z Unie vystoupil, požádá o nové přistoupení, podléhá tato žádost postupu podle článku 49*⁷⁹.

Klauzule přinesla demokratický prvek tím, že bylo ustanoveno právo na odchod. Zároveň můžeme ze symbolického hlediska konstatovat, že Evropská unie není federací, a že se Evropská unie stala autonomnější, neboť každý stát, který nechce nebo nemůže dodržovat zásadu přednosti nebo jiné základní zásady integrace, může Evropskou unii opustit. Nelze také opomenout, že výstupní klauzule přinesla zprůhlednění předchozího stavu, který sice fakticky jednostranné vystoupení z EU umožňoval, ale nebylo zde žádné právní ustanovení, které by to garantovalo.

⁷⁷ Komise, nebo týká-li se zamýšlená dohoda výlučně nebo zejména společné zahraniční a bezpečnostní politiky, vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku podává Radě doporučení a Rada přijme rozhodnutí, kterým dá zmocnění k zahájení jednání a v závislosti na předmětu zamýšlené dohody jmenuje vyjednávače nebo vedoucího vyjednávačského týmu Unie.

⁷⁸ nejméně 72 % členů Rady zastupujících zúčastněné členské státy, které představují nejméně 65 % obyvatelstva těchto států.

⁷⁹ Každý evropský stát, který uznává hodnoty uvedené v čl. 2 a zavazuje se k jejich podpoře, může požádat o členství v Unii. O této žádosti je informován Evropský parlament a vnitrostátní parlamenty. Žadatelský stát podává svou žádost Radě, která rozhoduje jednomyslně po konzultaci s Komisí a po obdržení souhlasu Evropského parlamentu, který se usnází většinou hlasů všech svých členů. Kritéria pro přistoupení, na nichž se dohodne Evropská rada, budou zohledněna. Podmínky přijetí a sním spojené nezbytné následné úpravy smluv, na nichž je Evropská unie založena, jsou předmětem dohody mezi členskými státy a žadatelským státem. Tato dohoda vyžaduje ratifikaci všemi smluvními státy v souladu s jejich ústavními předpisy.

5.1.1 Právní rozbor čl. 50 Smlouvy o Evropské unii

Nyní se zaměříme na analýzu čl. 50 SEU se všemi jeho důsledky. Většina rozboru bude teoretického rázu, neboť není s uplatněním výstupní procedury dostatek empirických zkušeností. Hned v prvním odstavci můžeme nalézt sporný bod, který se týká požadavku na soulad rozhodnutí o vystoupení s ústavními předpisy vystupujícího státu. Někteří jsou názoru, že to je v rozporu s dobrovolností, kde by neměly být žádné podmínky a otázkou také je, kdo by naplnění podmínky kontroloval. Byl by to Soudní dvůr EU, který je nejpravděpodobnějším kandidátem? Tato obava je dle mého názoru považována za nadsazenou, neboť jde jen o výzvu, aby rozhodnutí o vystoupení nebylo úplně mimo demokratický proces dané země.

Samotnou proceduru vystoupení upravují odstavce 2 a 4 čl. 50 SEU. V případě, že by k vystoupení z EU skutečně došlo, jednalo by se zcela určitě o velice kontroverzní proces, který by byl plný emocí, proto je velice důležité, aby byla pravidla co nejpřesnější a nedocházelo tak k několika možnostem výkladu. V tomto ohledu je tato klauzule velmi rozpačitá. Proces vystoupení začíná oznámením záměru Evropské radě, z čehož je těžko patrné, jak je tento krok závazný. Vystávají zde otázky, zda lze návrh vzít bez dalšího zpět nebo zda se jedná o rozhodnutí, které je již nezvratné. První variantu podporuje teleologický i jazykový výklad, což by v důsledku mohlo znamenat zvýšení vyděračského potenciálu, neboť s tím není spojena žádná sankce. Jako přechodný problém, nicméně v určité fázi velmi důležitý, se jeví postavení vystupujícího státu v době mezi oznámením záměru a jeho konečné vystoupení. Zmiňovaný článek předpokládá, že by se vůči státu nadále uplatňovaly veškeré závazky a práva, které plynou z členství v EU. Výjimku tvoří pouze odst. 4, který stanovuje, že se odstupující stát neúčastní na vyjednávání smlouvy se sebou samým na straně unijních institucí. Jak je to ale s europoslanci, kteří mohou hlasovat o souhlasu s dohodou dle odst. 2? Dle mého názoru to za chybu v ustanovení nelze považovat, neboť by europoslanci neměli být reprezentanty svých států, ale měli by zastupovat občany Evropské unie. Mnohem větší dopady by ale mohly být práva podílet se na rozhodovacím procesu v Radě a Evropské radě, neboť se vystupující stát podílí na vyjednávání a schvalování legislativy, kterou se v budoucnu nebude sám řídit. Zároveň bude velice obtížné si ve zmíněném období vynutit dodržování závazků ze strany vystupujícího státu. Důležitým momentem procedury bude uzavření dohody vystupujícího státu s Evropskou unií, neboť provázanost Evropské unie je momentálně tak velká, že bez dohody si úspěšné vystoupení lze představit jen stěží. Jedná

se zejména o vypořádání vzájemných závazků a podoba vztahů budoucích. Čl. 50 předpokládá dobrovolnou dohodu a pakliže není uzavřena do dvou let od oznámení záměru, stát vystoupí i bez ní. V obsahu dohody by měla být zejména úprava procesního průběhu vystoupení a řešení vypořádání vzájemných závazků. Budoucí vztahy v ní by ale obsaženy být zřejmě neměly a měly by pro ně být vyhrazeny samostatné dohody. Někteří však zastávají názor, že by vše mělo být obsaženo v samotné dohodě.⁸⁰ Další námitky se týkají rozhodovacích procedur. Ze strany Evropské unie je dohoda brána jako jakákoliv jiná mezinárodní smlouva, kdy za Evropskou unii vyjednává Komise. O finální podobě nerozhoduje Rada jednomyslně, ale postačí většina, byť ve své tzv. superkvalifikované formě. Předpokládá se, že jednání budou velice náročná, a proto je nutné pochybovat o dostatečnosti dvouleté lhůty, ačkoliv není vyloučena možnost prodloužení této lhůty. Čl. 50 je zakončen poměrně rozpačitým odst. 5, který má svůj původ v pozdější fázi Konventu. Pravděpodobně je tím míněno, že v případě zájmu o přistoupení bude s tímto státem jednáno jako s jinými zájemci, avšak je zde i možnost vnímat to jako určitý trest.

Vzhledem k tomu, že úplné zpětvzetí pravomocí je rozhodnutím daného státu, je přirozené, že by o tomto kroku měly rozhodovat národní instituce a ideálně by měly tuto situaci upravovat příslušné právní předpisy. Následující část bude analyzovat problematiku na příkladu České republiky s důrazem na ústavní rozměr této otázky.⁸¹

5.1.2 Vystoupení z EU na příkladu České republiky

Ačkoliv není Česká republika členem eurozóny, ukážeme si nyní, jak by se postupovalo v případě, že by se Česká republika rozhodla z Evropské unie vystoupit. Zamyslíme-li se nad otázkou, zda je vystoupení z Evropské unie ústavním právem dovoleno, zjistíme, že je to velmi rozporuplné. A to hned z několika důvodů: vzhledem k tomu, že by vystoupení z EU přineslo pro fyzické a právnické osoby nemalé dopady, např. tím, že vystoupivší stát nemůže zaručit svým občanům všechna práva, která jim

⁸⁰ Např. HANNES, Swoboda: *Should I Stay or Shoul I Go? – A Critical Analysis of the Rights to Withdraw from the EU*. *European Law Journal*, 2010, roč. 16, str. 593.

⁸¹ ZBÍRAL, Robert. *Ustanovení o vystoupení z EU v Lisabonské smlouvě: Nedokonalá úprava pro vyhrocenou situaci*, *Jurisprudence* 6/2012, Právnická fakulta UP v Olomouci, ASPI PV491, str. 2-3.

byla v době členství k dispozici, zejména volný pohyb pracovníků pro přístup k financím z evropských fondů, ztráta přístupu k soudnímu systému EU, apod. Všechny tyto úvahy vyústí v konstatování, že odchodem z EU se sníží ochrana základních práv a svobod. Na tomto místě by pak mohlo dojít k aplikaci doktríny Ústavního soudu, která říká, že: „žádnou novelu Ústavy nelze interpretovat v tom smyslu, že by jejím důsledkem bylo omezení již dosažené procedurální úrovně ochrany základních práv a svobod“⁸². Nemůžeme tedy vyloučit, že by Ústavní soud přezkoumal mezinárodní smlouvu, která by upravovala vystoupení z EU a použil by při tom výše uvedenou argumentaci, čímž by de facto zmařil vystoupení, ačkoliv by to unijní právo umožňovalo. Nicméně je v tomto okamžiku dobré připomenout, že čl. 50 odst. 1 SEU podmiňuje vystoupení souladem s ústavními předpisy daného státu. Pakliže by ústavní předpisy vystoupení bránily, pak by vystoupení zakazovalo i unijní právo a nebylo by možné se na něj odvolat. V České republice je procesní scénář velmi ztížen, neboť dle všeho je odstoupení od smlouvy v České republice pojímáno vždy jako nerozporné s ústavním pořádkem, tudíž by nebylo možné podat návrh na posouzení věci k Ústavnímu soudu. Jako náprava by se mohla jevit možnost nechat následně posoudit ústavnost mezinárodní smlouvy, který není v judikatuře Ústavního soudu⁸³ jako následný krok vyloučen, nicméně otázkou stále je, zda by takové posouzení ex post facto mohlo něco v praxi způsobit a jaké by tyto kroky měly následky. Konečně je tedy možné předpokládat, že české ústavní právo vystoupení z EU a priori nevylučuje.

Důležité je také zamyslet se nad zřizovacími smlouvami a znovu si uvědomit, v jakých momentech musí v rámci procedury stanovené v čl. 50 SEU vnitrostátní úroveň reagovat. Jedná se zejména o samotném oznámení záměru vystoupit z EU Evropské radě. Následují dvě možnosti, jak dosáhnout cíle: první možností je uzavření dohody, která bude mít formu mezinárodní smlouvy mezi Evropskou unií a Českou republikou, pakliže k této dohodě nedojde, je zde druhá možnost, která umožňuje vystoupení automaticky po dvou letech, kdy právním základem pro výstup zůstává pouze projevený záměr a samotná zřizovací smlouva. Zajímavostí je, že na rozdíl od ústavního zakotvení členství České republiky v Evropské unii, není tento proces ústavně nijak řešen. Co je ovšem ještě více zarážející je, že tento proces není řešen ani v zákonných předpisech. V důsledku by to mohlo znamenat, že by při neuzavření dohody s EU

⁸² Nález Ústavního soudu ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, část VII.

⁸³ Nález Ústavního soudu ze dne 3. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 405/02.

o vystoupení, by samotný záměr mohl znamenat vystoupení. V krajním případě by tak mohla nastat situace, kdy by se ani Parlament nemohl vyjádřit k nastalé situaci. Jediným použitelným nástrojem by v této situaci bylo vyslovení nedůvěry vládě Poslaneckou sněmovnou, což není úplně dostačující pojistka, neboť by k obhájení postupu vystoupení postačovala 101 hlasů ve Sněmovně a zbývajících 99 hlasů by nic neznamenalo. Doufám tedy, že pokud by tato situace nastala, byla by exekutiva ochotná činit tyto kroky s výraznou podporou obou komor Parlamentu a veřejnosti.⁸⁴

Přes veškerou snahu učinit vystoupení členského státu z Evropské unie v Lisabonské smlouvě více transparentním je nutné konstatovat, že cíl naplněn nebyl a výsledek přinesl více otázek než odpovědí.

5.2 Vystoupení členského státu z eurozóny

Jak již bylo uvedeno, každý stát, který je členem Evropské unie, a který si nezjednal tzv. opt-out, je povinen přijmout společnou měnu euro. Podmínky pro vstup do eurozóny byly popsány již ve třetí kapitole. Nyní nás bude zajímat, jakým způsobem se státy eurozóny mohou vzdát společné měny s tím, že zůstanou nadále členy Evropské unie. Je tato varianta vůbec možná?

Dlouhá léta se v Evropské unii diskutovalo, zda je možné z ní vystoupit. Jak bylo již zmíněno, řešení přinesl nový článek 50 Smlouvy o EU. Do doby, než byla Lisabonská smlouva ratifikována, se uvažovalo vždy podle obecného mezinárodního práva, tedy že každou mezinárodní smlouvu je možné vypovědět. Momentálně za současné právní konstrukce vystoupení z eurozóny takto posuzovat nelze. Evropská unie je na rozdíl od jiných mezinárodních organizací pojímána tak, že její členové musí akceptovat její právní řád v jeho celistvosti. To znamená, že si nemohou vybírat, která ustanovení nebudou považovat za závazná. Výhrady lze činit jen při uzavírání nových integračních smluv v rámci Evropské unie, tak jako například polská s britská výjimka z Lisabonské smlouvy, nebo britská a dánská výjimka z maastrichtské smlouvy

⁸⁴ ZBÍRAL, Robert. *Ustanovení o vystoupení z EU v Lisabonské smlouvě: Nedokonalá úprava pro vyhrocenou situaci*, Jurisprudence 6/2012, Právnická fakulta UP v Olomouci, ASPI PV491, str. 3-5.

o neúčasti v eurozóně. V roce 1992 bylo v Maastrichtské smlouvě koncipováno, že účast v eurozóně přináší povinnost členskému státu přijmout jednotnou měnu, pokud příslušný členský stát splní daná makroekonomická kritéria. Dle principu jednotnosti právního řádu Unie se z této podmínky nelze vyvázat. Jen Spojené království a Dánsko si předem vyjednaly opt-out. Naopak Švédsko již mnoho let úmyslně neplní kritérium účasti v mechanismu směnných kurzů, neboť by bylo jinak nuceno přijmout euro. To by však bylo v rozporu s vůlí tamního obyvatelstva.

Podle současné právní konstrukce Evropské unie vystoupit z eurozóny, ať již dobrovolně nebo pod politickým nátlakem, nelze. Domnívám se, že by tento krok musel být pravděpodobně spojen s vystoupením z Evropské unie podle čl. 50 SEU. Nizozemsko navrhlo mechanismus vyloučení z eurozóny jako sankce, což by znamenalo zásadní změnu litery Smlouvy, ale také zásad, na kterých je právo Evropské unie budováno. V současné době však není k nějaké variantě úprav potřebná vůle a soulad. Snad jen Evropská centrální banka tvrdí, že by mohlo být možné vystoupení, popřípadě nedobrovolné vyhození státu z eurozóny za velmi závažných podmínek, kdy by stát nebyl schopen nebo by odmítal plnit závazky plynoucí z práva EU a přitom by mohl zůstat členem jednotného trhu.⁸⁵ V každém případě, pokud by k takovému kroku skutečně došlo, vyvolalo by to mnoho nejen právnických diskusí. V září 2011 se uskutečnila schůzka ministrů financí EU v polské Vratislavi, kde se ministři shodli, že by bylo dobré, aby se vlády členských států shodly na zpřísnění sankcí za nedodržení rozpočtové disciplíny. Tento krok chtěli učinit změnou nařízení v rámci tzv. Paktu o stabilitě a růstu. Bohužel se i přes poměrně jednoduché technické řešení ukázalo, že vratislavské jednání nepřineslo žádný zásadní průlom, neboť jak již zkušenosti z minula ukázaly, že dluhová krize EU vyplývá zejména ze stávajících pravidel Paktu, které nejsou dostatečně vynucovány.⁸⁶

⁸⁵ ATHANASSIOU, Phoebus. *Withdrawal and expulsion from the EU and EMU, Some reflections*, ECB Legal Working Paper Series, [online], 2009, říjen [cit. 26. října 2013]. Dostupné na: www.ecb.int/pub/pdf/scplps/ecblwp10.pdf.

⁸⁶ TOMÁŠEK, Michal. *Jak vystoupit z eurozóny*, Finanční noviny.cz, [online], vydáno 19.9.2011, říjen [cit. 26. října 2013]. Dostupné na: www.financninoviny.cz.

5.3 Překážky a dopady procesu

5.3.1 Překážky

Stát, který by se rozhodl pro proces vystoupení z eurozóny by se musel potýkat s několika překážkami. Vzhledem k tomu, že je potřeba, aby tento proces probíhal, co nejrychleji, očekává se, že by některé překážky musely být překonávány současně, a proto jejich mnou stanovené pořadí není závazné. Jedná se zejména o legislativně-politický rámec, odliv kapitálu, zavedení provizorní měny, přehodnocení kontraktů a stanovení kurzu.

Legislativně-politický rámec

Vzhledem k tomu, že v současné chvíli nejsou k dispozici legální způsoby, jak vystoupit z eurozóny, bylo by tedy nutné tento problém napravit. Jak již z předešlých zkušeností víme, legislativní proces v Evropské unii je velmi zdoluhavý, neboť dosažení konsensu mezi 27 státy není jednoduché. Prodlužování legislativního procesu může přijít jak ze strany slabších států (tzv. periferních), tak ze strany silnějších států (tzv. core států), které disponují velkou politickou důležitostí, vysokým HDP a exportní silou. Všechny 27 států by se v tomto případě snažilo o prosazení klauzulí, které by byly spojeny s jejich potencionálním výstupem, což by celý proces velmi zpomalilo.

Odliv kapitálu

Mnozí za velkou překážku vystoupení z eurozóny považují velký odliv kapitálu, neboť by ze strachu ze ztráty hodnoty došlo k velkému odlivu kapitálu do zahraničí. Vybírány by byly pravděpodobně i hotovosti, což by mohlo v důsledku přinést zhroutení bankovního systému, neboť banky disponují omezeným množstvím rezerv. Někteří autoři navrhuji, aby k takovému scénáři nedošlo, byla svolána vláda a parlament. Během víkendu by podle nich byly schváleny potřebné zákony s okamžitou platností a účinností. Tím, že by se vše událo přes víkend by došlo ke zmírnění odlivu kapitálu. Pravděpodobně by musely být obnoveny pohraniční kontroly, aby nedocházelo k přesunu fyzického kapitálu. Banky by musely vyhlásit tzv. bankovní prázdniny, aby se mohly připravit na restriktce a distribuce nové měny. Byly by vypnuty bankomaty a pod pohrůžkou vysokých pokut by byly zakázány půjčky v zahraničí.

Zavedení provizorní měny

Přechod na novou měnu je technicky poměrně složitý krok. Je potřeba přehodnotit smlouvy, dodávky a přeprogramovat softwary výpočetních technik. Vždyť jen přechod Slovenska na euro trval téměř rok.⁸⁷ Nesmí se zapomínat na náklady spojené s ražbou mincí a tiskem bankovek. Stáhnutí staré měny bude také velice technicky náročné. Státy by měly pravděpodobně tři možnosti, jak oběh nové měny zajistit:

- Povolit dobrovolnou výměnu staré měny za novou,
- pod hrozbou sankce nařídit povinnou výměnu,
- přijmout právní normy o novém zákonném platidlu, přičemž by oběh staré měny byl zakázán bez náhrady za původní platidlo.

Na příkladu rozpadu Rakouska-Uherska nebo Československé federativní republiky můžeme předpokládat, že by nejpravděpodobněji jako prozatímní měna sloužily znehodnocené euro bankovky, které by byly potištěny kolky či známkami s národními znaky v příslušné hodnotě. Tento způsob se totiž projevil jako poměrně levný, rychlý a snadný. Druhá možnost, která počítá se součinností Evropské centrální banky je, že by byly vyhlášeny bankovky a mince vystupujícího státu za neuznané a ECB by pomohla přesunout tyto mince a bankovky do vystupujícího státu. A protože mají mince na rubové straně vyraženy národní design, bylo by poměrně snadné tyto mince rozlišit od ostatních. Otázkou však je, jak by to v praxi doopravdy vypadalo, když je ve světě velká promíchanost euro-bankovek. Nejideálnější se tedy tváří možnost, kdy by dočasně nebyly používány hotovostní peníze a platební styk by probíhal bezhotovostní. Zároveň by musely být zřízeny nové terminály, které by však v budoucnu mohly přinést výhodnou investici, neboť by došlo ke snížení rizika přijetí padělaných bankovek nebo držení většího obnosu hotovosti.

⁸⁷ NĚMEČEK, Jiří. *Euro na Slovensku: přechod proběhl excelentně*, PROFIT.CZ [online]. 2009, [citováno 19.10.2013]. Dostupné na: <http://profit.tyden.cz/clanek/euro-na-slovenskuprechod-probeh-excelentne/>

Přehodnocování kontraktů

Studie ohledně přehodnocování kontraktů se shodují na použití principu, kdy vlády mají svrchovaná práva stanovit si vlastní národní měny a nastavit i jejich oficiální směnné kurzy vůči ostatním měnám. To znamená, že kontrakty, které jsou uzavřeny v rámci svého domácího práva, budou přehodnoceny do měny nové, avšak kontrakty, které podléhají zahraničnímu právu, zůstanou denominovány v měně země, jejímuž právu podléhají.⁸⁸

Stanovení kurzu

Důležitým faktorem přechodu ze staré měny na novou je stanovení kurzu eura vůči nové (původní) měně. Někteří navrhuji, aby v takovém případě byl kurz zafixován ve stejné hodnotě, v jaké byl před vstupem do eurozóny, jiní jsou zas názoru, že by to měl být kurz 1:1. Vzájemný poměr není pravděpodobně zas až tak důležitý, neboť důležitějším faktorem je následná devalvace, se kterou finanční trhy v případě zavedení nové měny počítají.

5.3.2 Dopady

V případě, že by skutečně v některém ze států Evropské unie došlo k stanovení nové nebo navrácení k předchozí měně, přinese tento krok několik dopadů nejen na vystupující stát, ale také na celosvětový trh. Největší dopady na celou škálu subjektů, které se dají v takovém okamžiku očekávat, bude snížení hodnoty měny a zároveň velký nárůst cen. To vše má obrovský vliv nejen na mezinárodní obchod a turismus. Zapomínat se nesmí i na dopady pro občany vystupujícího státu.

⁸⁸ NORDVIG, Jens. *Planning for an orderly break-up of the European Monetary Union* [online] [citováno 19.10.2013]. Wolfson Economics Prize MMXII, 2012. s. 57.
<http://www.policyexchange.org.uk/images/WolfsonPrize/wep%20shortlist%20essay%20-%20jens%20nordvig.pdf>

Občané, firmy a banky

Vezmeme-li v úvahu, že skutečně dojde k opuštění společné měny, musíme uvažovat nad scénářem situace, která se dotkne samotných občanů státu, firem a bank. Předpokládá se, že vzdělanější a bohatší osoby se na tuto situaci připraví tím, že přesunou své úspory do zahraničí. Méně vzdělané a chudší osoby nebudou schopny dostatečně anticipovat dopady takto radikálního kroku, což v důsledku povede k významným regresivním dopadům. Občané v důsledku z obavy o budoucnost budou vybírat své vklady. Vláda by přijala úsporná opatření ve formě zvýšení daní. Klesly by hodnoty jejich majetků a vzrostly náklady na splácení dluhů. Firmy nucené situací by sáhly k úsporným opatřením nebo k bankrotům. Výsledkem je zvýšení nezaměstnanosti. V případě, že by nezaměstnanost stoupala, úměrně k tomu by stoupaly i náklady státu na příspěvky pro nezaměstnané a zároveň se rozvíjela tzv. šedá ekonomika, tzn. že by se obyvatelé snažili vyhnout svým daňovým povinnostem. V některých státech celá tato situace může dokonce vyústit v radikalizaci obyvatelstva, což přinejvýš řadu dalších nákladů pro stát.

Stejně jako obyvatelstvo, jsou ohroženy také firmy. V případě, že by firmy cítily, že se stát, chystá k takto závažnému kroku, stahovaly by finance z těchto států a přesouvaly je do zahraničí. Krizí jsou ovlivněny i banky, které neochotně půjčují, což v důsledku pocítí nejvíce průmyslové podniky. Ty by pomoc nedostaly pravděpodobně ani od bank zahraničních, které by nejsou ochotné poskytovat půjčky do nestabilního prostředí. Pravděpodobně by došlo i k nárůstům insolvenčních řízení.

Již ze zkušeností týkajících se finančních krizí víme, že nejpostiženější jsou bankovní ústavy, neboť banky trpí nesplácením půjček a drží mnoho státních dluhopisů. Můžeme tedy konstatovat, že vystoupení státu z eurozóny, zavedení původní nebo nové měny a následná devalvace měny by měly zcela jistě na bankovní sektor velký dopad.

Závěrem lze konstatovat, že v současné době není snadné rozhodnout se, zda v HMU zůstat nebo zda z ní vystoupit. Vystoupení by dle mého názoru bylo pro stát nevýhodné, proces vystupování by byl finančně nákladný s nejistým očekávaným výsledkem.

6. Závěr

Diplomová práce přinesla průřez vznikem hospodářské a měnové unie, obdobím trvajícím zhruba čtyřicet let, tedy od padesátých do devadesátých let minulého století. Hlavními tvůrci, kteří se zasloužili o to, že projekt hospodářské a měnové unie se nakonec přes veškeré peripetie dočkal své realizace a uplatnění, jsou pánové Werner, Delors a Jenkins.

Po detailním seznámením s konvergenčními kritérii následuje stěžejní kapitola práce zabývající se přípravami České republiky na přijetí eura. Poukázáno bylo i na stav, v kterém se nyní Česká republika nachází. Původní strategie, které počítaly se vstupem do eurozóny v letech 2012 a 2013, jak dnes víme, již ztroskotaly. Po prostudování potřebných materiálů, sledování makroekonomického scénáře, vývoje jednotlivých kritérií a zejména sledování politického dění se očekává, že ve volebním období trvajícím do roku 2017 nebudou podniknuty takové kroky, aby mohla být konvergenční kritéria plněna a byla přijata společná měna euro. To proto, že jedinou politickou stranou, která ve svém volebním programu má za cíl přijetí eura a která je členem Poslanecké sněmovny České republiky, je TOP 09. I z tohoto důvodu lze odhadovat, že dříve jak v roce 2020 nebude v České republice státní měnou euro. Nicméně oficiálně žádný termín stanoven není.

Práce také ukázala, že byla v České republice vydána řada materiálů, které se věnovaly zavedení eura a na kterých se nejvíce podílely Ministerstvo financí České republiky a Česká národní banka. Konvergenční program a Národní plán pro zavedení eura ukázal, že Česká republika učinila několik kroků k tomu, aby euro mohlo být zavedeno. Nicméně ekonomická situace a nedostatečné legislativní změny ukazují, že se vývoj mírně pozastavil. Nutno však uvést, že pro následující léta jsou vyhlídky relativně pozitivní a ačkoliv České republice pravděpodobně bude nadále dělat největší problém plnění kritéria veřejných rozpočtů, očekává se v tomto směru zlepšení.

Eurobarometr přinesl řadu statistických údajů týkajících se veřejného mínění, informovanosti a podpory přijetí eura. Česká republika v rámci konkurence ostatních států, kterým je uložena výjimka, dopadla co se týče informovanosti nadprůměrně, avšak veřejné mínění a podpora přijetí eura je v České republice velmi slabá. Z tohoto

důvodu by bylo vhodné, kdyby byly pro zlepšení tohoto stavu učiněny ze strany státu takové kroky, aby toto mínění bylo u občanů napraveno.

Část diplomové práce zabývající se možností vystoupení z eurozóny přinesla několik zajímavých informací. Nejen, že byla podrobně rozebrána možnost vystoupení členského státu z Evropské unie, ale navíc bylo zjištěno, že zákonná úprava vystoupení z eurozóny chybí. Na druhou stranu, jak se ukázalo, by to pro vystupující stát byl pravděpodobně špatný krok, neboť by tato skutečnost přinesla s sebou řadu nákladů a nejistých výsledků. Řešena byla i otázka ústavnosti takovýchto kroků.

V úvodu práce jsem si stanovila několik cílů. Po prostudování dostupných materiálů vztahujících se k hospodářské a měnové unii a za současného sledování politického vývoje jsem dospěla k závěru, že připravenost ČR k přijetí eura po stránce konvergenční není dostatečná (např. cenová stabilita, stav veřejných financí), což je shoda s původní domněnkou. Hypotéza týkající se dobré technické připravenosti se nepotvrdila. Pokusit se předpovědět přesněji možný termín vstupu ČR do eurozóny není snadné. Přesto, připustím-li možné změny ve volebních programech politických stran a současně s tím i zvýšené úsilí pracovat na přípravě k přijetí eura, jeví se mi reálný termín rok 2020. Česká republika se musí zaměřit na snížení schodku veřejných financí a udržení míry inflace v potřebných mezích.

Resümee

Dieses Resümee stellt eine kurze Zusammenfassung meiner Diplomarbeit dar. Das Thema der Diplomarbeit heißt „Gemeinsame europäischen Währung, Verwirklichung der Wirtschafts- und Währungsunion“.

Die Arbeit ist in vier größere Themenbereiche gegliedert. Der erste Themenbereich umfasst Geschichte der Wirtschafts- und Währungsunion, im zweiten wird Konvergenzkriterien näher definiert, im dritten werden Vorbereitungen der Tschechischen Republik zur Einführung des Euro vorgestellt und vierten wird Abschaffung des Euro und seine Auswirkungen umfasst.

Im ersten, auf Geschichte der Wirtschafts- und Währungsunion bezogenen Themenbereich geht es mir darum zu erklären, wie die verschiedene Gemeinden erstellt, z.B. EUROATOM, welche Verträge und Gesetze verabschiedet werden müssen und werden bedeutende Persönlichkeiten in der Bildung die Wirtschafts- und Währungsunion vorgestellt.

Im Themenbereich zur Konvergenzkriterien geht es mir um eine Definition dessen, welche Kriterien muss jedes Mitglied der Eurozone zu erfüllen und wie die Tschechische Republik die Kriterien derzeit erfüllt.

Die dritte, Vorbereitungen der Tschechischen Republik zeigt, welche Vorbereitungen hat Tschechische Republik schon gemacht. Es handelt sich über zwei wichtige Dokumente die sich auf die Einführung spezialisieren. Es geht um das Konvergenzprogramm und Nationalen Plan für die Einführung des Euro.

Der letzte Themenbereich dieser Diplomarbeit ist Abschaffung des Euro und seine Auswirkungen. Die Diplomarbeit beschreibt zwei Möglichkeiten, erste ist Rückzug aus der Europäischen Union und zweite ist Austritt aus der Eurozone. Die zweite Möglichkeit ist aber aus der rechtlichen Sicht sehr problematisch.

Seznam použité literatury

A. Prameny:

1. *Konvergenční program*, **Ministerstvo financí České republiky**, duben 2013.
Národní plán zavedení eura v České republice, Národní koordinační skupina pro zavedení eura v ČR, **Ministerstvo financí České republiky**, 2007.
Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou, **Společný dokument Ministerstva financí ČR a České národní banky** schválený vládou České republiky na jejím zasedání dne 20. 12. 2012
2. *Introduction of the euro in the more recently accede member states*, **European Commission**, Flash Barometer 348, 2012.

B. Literatura:

1. Knižní
 - a) **BRŮŽEK, Antonín**. *Evropská měnová integrace*, 2. vydání. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001, ISBN: 80-245-0158-9.
BRŮŽEK, Antonín; SMRČKOVÁ, Gabriela; ZÁKLASNÍK, Martin. *Evropská měnová integrace a Česká republika*, Praha: nakladatelství Velryba, 2007, ISBN: 978-80- 85860-19-1.
DĚDEK, Oldřich. *Historie evropské měnové integrace. Od národních měn k euru*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2008, ISBN: ISBN: 978-80-7400-076-8.
DUŠEK, Jiří. *Historie a organizace Evropské unie*, České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007, ISBN: 978-80-86708-32-4.
FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta *Evropská unie*, 2. vydání, Brno: CDK, 2009, ISBN: 978-80-7325-180-2.
KÖNIG, Petr; LACINA, Lubor; PŘENOSIL, Jan. *Učebnice evropské integrace*, 2. vydání, Brno: Barrister & Principal, 2007, ISBN: 978-80-7364-044-6.
LACINA, Lubor. *Měnová integrace*, Praha : C.H.Beck, 2007, ISBN: 978-80-7179-560-5.
LACINA, Lubor; KÖNIG, Petr; OSTŘÍŽEK, Jan; *Učebnice evropské integrace*, 3. vydání, Brno: Barrister & Principal, 2011, ISBN: 978-80-87474-31-0.
TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, ISBN: 978-80-7179-940-5.

- TOMÁŠEK, Michal.** *Právní základy evropské měnové unie*, 1999, Bankovní institut, a.s., ISBN: 80-902243-3-4
- b) **BALDWIN, Richard; WYPLOSZ, Charles.** *Ekonomie evropské integrace*, 4.vydání, Praha: Grada, 2013, ISBN: 978-80-247-4568-8.
2. Časopisecká
- a) **ZBÍRAL, Robert.** *Ustanovení o vystoupení z EU v Lisabonské smlouvě: Nedokonalá úprava pro vyhrocenou situaci*, Jurisprudence 6/2012, Právnická fakulta UP v Olomouci, ASPI PV491.
- b) **HANNES, Swoboda.** *Should I Stay or Shoul I Go? – A Critical Analysis of the Rights to Withdraw from the EU*. European Law Journal, 2010, roč. 16

C. Ostatní:

1. Judikatura
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, část VII.
Nález Ústavního soudu ze dne 3. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 405/02.
2. Elektronické zdroje
- a) **Ministerstvo financí České republiky** [online], *Scénáře přijetí eura*, http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_scenar_prijeti.html.
- b) **ATHANASSIOU, Phoebus.** *Withdrawal and expulsion from the EU and EMU, Some reflections*, ECB Legal Working Paper Series. European Central Bank [online], 2009, říjen [cit. 26. října 2013], ISSN: 1830269-6, Dostupné na: www.ecb.int/pub/pdf/scplps/ecblwp10.pdf.
- NORDWIG, Jens.** *Planning for an orderly break-up of the European Monetary Union*. Wolfson Economics Prize MMXII, [online]. 2012. říjen [cit. 19. října 2013]. I Dostupné na: <http://www.policyexchange.org.uk/images/WolfsonPrize/wep%20shortlist%20essay%20-%20jens%20nordvig.pdf>.
3. Článek v elektronických novinách
- NĚMEČEK, Jiří.** *Euro na Slovensku: přechod proběhl excelentně*, PROFIT.CZ [online]. 2009. říjen [cit. 19. října 2013]. Dostupné na: <http://profit.tyden.cz/clanek/euro-na-slovenskuprechod-probeh-excelentne/>.
- TOMÁŠEK, Michal.** *Jak vystoupit z eurozóny*, Finanční noviny.cz, [online], vydáno 19.9.2011, říjen [cit. 26. října 2013]. Dostupné na: Dostupné na: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/jak-vystoupit-z-eurozony/689260>.